

VYCHOVATELSKÉ LISTY.

ČASOPIS PRO PAEDAGOGIKU A KRITIKU METHOD VYUČOVACÍCH.

ŘÍDÍ REDAKČNÍ SBOR.

OBSAH:

	Strana
Provolání	1
Svědomitost a blahovůle	4
Výzkumy na poli didaktické metodiky a paedopsychologie. <i>Kriticky projednává J. Š.</i>	5
E. Wasmann S. J., Moderní biologie a theorie vývojevá. <i>Podává Dagobert Berg</i>	10
Rozdíl u výchově „jedináčků“ a výchově pospolitě více dětí v rodině a společnosti. <i>Píše Marie Hoffmannová</i>	13
Dětská sympatie. <i>Píše Dr. Jos. Kachník</i>	15
Kterak vyučování počtům ve škole obecné zaříditi, aby bylo praktické. <i>Napsal Jiří Mezírka</i>	18
Poznámky k úpravě katechismu a biblických dějin. <i>Podává Adolf Jašek</i>	22
Rozhledy: Rozhled světem. — Vychovatelství. — Vyučovatelsví. — Výchova dívčí.	26
Zprávy: Výborová schůze Katolického spolku českého učitelstva. — Katolické paedagogium. — Katolická universita ve Fryburku	39
Literatura	40

NAKLADATEL

KATOLICKÝ SPOLEK ČESKÝCH UČITELŮ NA MORAVĚ.

Listárna redakce.

P. T. referentu časopisu „Městanská Škola“ v Tišnově doporučujeme, by prohlédl 1. číslo „Vychovatelských Listů“; doufáme, že tam nalezne více, než nač se těšil, v č. 8., píše o časopisu našem.

Redakci byly zaslány spisy:

„**Přítel dětí**“ časopis pro česko-americkou mládež a přátele její, vydáván jest od českých Benediktinů v Chicagu. Směle možno o něm říci, že jest velmi dobrým časopisem pro děti. Zábavné články střídají se s poučnými; a krátká rozjímání, dětskému duchu úplně přiměřená jsou pravými perličkami časopisu toho.

„**Náš Domov**“ vychází již v XVII. ročníku. Obsah čísla 1.: Dr. Mořic Hruban. Životopis s obr. — O jmění církevním. — Hanák na Radhošti. Napsal Alois Hlavinka. — Od Betlema na Golgotu. Dvě básně Jana Ev. Nečasa. — Vzácný doktor. Napsal Josef Brožek. — Při požáru. Báseň Jos. Kalusa. — Hanácká svatba. Podává Jan Vyhřidal. — Učedníkům sv. Vincence. Báseň. Napsal Ferd. P. Místecký. — Hrad Pernštýn na Moravě. Črta z cest. Napsal Josef J. Pícha. — Poutník. Báseň. Napsal Z. Hořecký. — Naše posvícení. Špetka vzpomínek. Napsal Fr. Čech. — Ze života kukaččina. Napsal professor Josef Talský. — Směs. — Z ženského života. — Domácnost a hospodářství. — Zrnka pravdy. — Žerty a vtipy. — Naše vyobrazení. —

Z knihkupectví I. L. Kobra, Praha:

Velký přírodopis č. 70. a 71. Prof. K. Konecký **Přírodopis mineralů**; mineralogie a geologie. Sešit po 40 h.

Velký zeměpis všech dílů světa, napsal Jos. Basl s mnoha obrazy sešit po 50 h.

Prof. Antonín Nosek: **Ryby mořské a sladkovodní**. Sešit 1. Za 40 h s barvotiskovou přílohou. Učitelé přírodopisu přináší dílo hojnost látky a vhodných příkladů pro osvěžení vyučování. Barevné přílohy obsahovati budou 195 druhů ryb zobrazených velmi věrně dle přílohy. Doporučujeme.

Z nakladatelství E. Šolce v Telči:

Dějiny počtářství. Vzdělal A. Schuster. Cena K 1.20. — Spis vhodný pro každého učitele, zvláště doporučuje se těm, kdož připravují se ke zkouškám.

Dějiny zeměpisu školského a jeho method. Sepsal prof. J. Macháček. Cena 90 h. — Přítomný spis je v české literatuře zeměpisné zjevem vzácným a novinkou obsahově velmi cennou. — Doporučujeme ji zvláště učitelům pro I. odbor.

Učitel chemie ve školách městanských. Návod k vyučování chemii. Díl I. Chemie anorganická. Sepsal Dr. Fr. Pavlíček. Cena 1 K. — Takových příruček přáli bychom našemu učitelstvu v míře nejhojnější. Návod je úplný, na moderních základech založený a razí rozumné učeb. cestu do českých škol.

LEDEN 1908.

VYCHOVATELSKÉ LISTY.

ČÍSLO 1.

Provolání.

Kdo sleduje běh událostí života veřejného, musí sám odpozorovati smutný zjev, že se den ze dne útoky na naši víru množí, že se jeví tu snaha, náboženství ze škol a vůbec z celého života veřejného odstraniti a celý život náš a všechny záležitosti veřejné duchem přímo protináboženským vésti.

Není Boha, není nebe! stalo se heslem sociální demokracie a strany pokrokářské, které slovem i tiskem svým usilují o to, by katolické náboženství vypudily ze škol, z veřejného života i z rodin.

Začátek má býti učiněn u těch ubohých, nezkušených dítek našich. Od toho okamžiku, co maličké dítě vstoupí do školy, až do té chvíle, co opustí školu, má dle jejich plánu býti vštěpováno dítě „přesvědčení“, že není Boha, není spravedlivého soudce lidských činů, není hříchu, není věčnosti — není ničeho toho. Zkrátka chtějí vštěpovati čirý materialismus, nové pohanství. A to ještě pod záminkou „čistého“ náboženství Kristova!! — Pod tím názvem chtějí vštěpovati dětem to, co Kristus nikdy neučil, čirou nevěrou. — Bohužel, že se našlo tolik učitelstva našeho, které se dalo stálým štváním nepřátelského tisku zaslepiti a dalo se do vleku těchto lidí. Společně se sociálními demokraty usilují o to, by od školy již připravovali půdu k rozvratu mezi lidem a tím zároveň ku zkáze národa našeho.

Aby pak tím spíše dosáhli svého cíle, to jest, aby skrze nevěreckou a beznáboženskou školu úplně vypudili Krista — Boha ze společnosti lidské, sdružili se tito nepřátelé Krista a jeho učení ve spolku „Volné myšlenky“ a „Volné školy“ a s bezpříkladným fanatismem a nenávistí podnikají zuřivé útoky na křesťanství vůbec a na katolické náboženství ve škole zvláště. Sdružují se, aby mohli společným úsilím odstraniti poslední zbytky katolického náboženství ze školy a tím i ze společnosti lidské vůbec.

Vždyť co jiného jest ono tak zvané „nepovinné vyučování náboženství ve škole“ než-li jeho úplné odstranění. Kdo toho nenahlíží po oněch zběsilých útocích na vyučování náboženství, ten jest raněn věrou slepotou.

A přece otázka opravdu křesťanské výchovy dorostu našeho stala se

pro každého, komu blaho lidu našeho na srdci leží, otázkou nynější doby nejdůležitější!

Jest proto svatou povinností učitelstva, které si zachovalo dosud pevné přesvědčení křesťanské, přičiní se, aby nebyla křesťanská výchova mládeže odstraněna ani z rodin, ani ze škol. To jest snad každému katolíku a každému rozváznému člověku jasno. A to jest i názor nejslavnějších paedagogů nejen snad katolických, nýbrž i nekatolických, jako na př. našeho nesmrtelného Jana Amosa Komenského anebo v nejnovější době na př. slavného učence-paedagoga, universitního profesora Dra Foerster (protestanta) a mn. j.

A jako se sdružují nepřátelé křesťanské výchovy a křesťanské školy ve spolku „Volné školy“, tak musí se zase všichni katoličtí učitelé a přátelé křesťanské výchovy sdružit ve spolku „Katolického učitelstva“, který vzal si za přední úkol svůj utvořit z členstva svého pevnou hráz, o níž by se rozříštily snahy nepřátel náboženské výchovy a křesťanského názoru životního.

Jen průkopníky „Volné školy“ vyvolána byla organizace katolického učitelstva moravského, která zásadu katolické výchovy proti otravným proudům „Volné školy“ nejen má obhájit, ale i zásadu tuto k plnému vítězství přivést.

Má-li se práce tato zdařit, nestačí k tomu práce několika jednotlivců, třeba sebe úsilovnější, nýbrž třeba, aby se ve spolku tomto sdružilo veškeré učitelstvo moravské, které si v duši své náboženské přesvědčení zachovalo a které souhlasí s námi, by výchova mládeže i na dále na podkladu náboženském zůstala, by tak společným úsilím zastavila a zadržela nanejvýš nebezpečný a špatný proud bezbožectví v lidstvu a zachránilo blaho naší budoucí společnosti, kterého lze docílit jedině výchovou člověka v pravdě křesťanskou.

Hájením zásady křesťanské výchovy mládeže hájí učitelstvo [katolické zároveň nejdražší statky lidstva, víru a národnost, pravou svobodu a pravou mravnost.

Vážná doba nynější nutí každého z učitelstva, komu z duše nevy-mřelo posud náboženské přesvědčení, by z **úkrytu ven vystoupil a přidružil se ku spolku katolického učitelstva ku hájení a šíření křesťanských zásad vychovavacích.**

Bylo by přímo těžkou nenapravitelnou chybou, kdyby se zastancům „Volné školy“ nechalo volné pole k jich podvrtnému řádění! Bylo by velikým hříchem býti v době tak vážné, bojácným, vlašným neb netečným.

Přátelé, vzmužte se a nebojte se zuřivých přímo útoků pokrokářské a socialistické družiny proti spolku „Katolického učitelstva“ a tupení a napadání jednotlivců, o nichž známo, že jsou příslušníky spolku našeho; vědomí pravdy, kterou hájíme a záchrana výchovy křesťanské velí přímo katolickému učitelství do organizace naší vstoupiti a v ní vytrvati!!

Přátelé, nebojte se dáti na jevo, že nesouhlasíte s „Volnou školou“ a jejími přívrženci. Víme, že velmi mnozí učitelé zachovali si dosud tolik rozhledu, že zavrhnou snahy ty, které poznali jako nanejvýš škodlivé a národu nebezpečné. Ale nemají dosti odvahy vystoupiti proti terroru fanatických kollegů. Proto vzchopte se a nebojte se, obhajte své přesvědčení!

Není pravdou, jakoby katolické učitelstvo bylo zpátečnické a protikulturní; učitel katolický chápe dokonale kulturní poslání své, však na podkladě náboženském!

Učitel katolický přeje vzdělání, které umravňuje, ušlechťuje a člověka povznáší, nepřeje ale „vzdělání“, které lid šťve a jemu vědomě a úmyslně víru bere.

Katolické učitelstvo chce vychovati vzdělaný dorost pro všechny vrstvy národa našeho, avšak také s přesvědčením náboženským!

Katolické učitelstvo chce také volnou školu zbavenou všeho byrokratismu, avšak při tom prodchnutou čistým učením Kristovým.

Národ školy sobě vydržuje, má tudíž plné právo, by děti jeho vychovány byly tak, jak si toho lid přeje, totiž: katolické děti v katolických školách, katolickým duchem, katolickými učiteli v řádné a slušné lidi.

Dá milý Bůh, že toto spravedlivé právo zvítězí — ono zvítěziti musí!

Zásada katolického učitelstva „kde kněz — tam učitel“ má uskutečněna býti, má-li nejdůležitější úkol školy — oběma svěřený — výchova mládeže naší zdárně rozřešen býti!

Řeč ministra vyučování v Německu Dr. Holle, dne 29. října m. r. v Berlíně k učitelstvu promluvená, plně zásadu „křesťanské výchovy“ — spolkem katolického učitelstva zastávanou — potvrzuje.

Dá-li se v Německu u učitelstva výchova „náboženským přesvědčením a vlasteneckým nadšením prodchnutá“ spojití, aniž by toto kulturnímu poslání svému stalo se nevěrným, tedy zajisté i u nás!

Učitelstvo sdružené ve spolku „Katolického učitelstva“ odmítá rozhodně úplně bezdůvodné a nanejvýš urážlivé podezření, jakoby se vlivu kněží poddávalo za tím účelem, by učitelstvo zotročeno býti mohlo. Kněžím nesmí se podkládati zájem panstvíchtivosti nad školou, když se jako přirození strážcové proti modernímu pohanství ozývají, na které „volní myslitelé“ školu postaviti usilují.

Chybují tudíž a těžce se před Bohem a na národu prohřešují učitelé, kteří lhostejně buď z bázně před terrorem nebo z pohodlí mlčky nechávají se unášeti tímto novým, nezdravým proudem a pracují lhostejností svou takto přímo do rukou nepřátelům osvědčené výchovy křesťanské.

Kollegové v povolání, překonejte všechny falešné předsudky, jimiž jste organisovanými živeni byli, vstupte do organisace katolického učitelstva a přesvědčte se brzy, že organisace katolického učitelstva opravdově a upřímně smýšlí, jak s blahem stavu našeho, tak s blahem národa a mládeže i veškerého lidstva.

Kdo v duši zachoval si posud pevné přesvědčení náboženské, kdo jiskru opravdového citu zachoval si pro lid, víru a náš národ, ten ke spolku „Katolického učitelstva“ přistoupí a přidá se k těm, kteří za úkol životní vytkli sobě provéstí očistu stavu a školy od hydry moderního pohanství. Lid je s námi, dá Bůh, že vítězství tohoto v době nedaleké plně dosáhneme!

My musíme se sdružit na podkladě nábožensko-národním. My musíme býti ochotni všechno vytrpět pro své katolické přesvědčení, ale nelekejme se: jako se zdařila organisace „Katolického lidu“ a „Katolického učitelstva“ jinde, tak se zdaří bohdá i u nás, bude-li mezi učitelstvem dosti statečnosti, obětavosti a zmužilosti.

Přidružte se k nám a podnikněte s námi všechno pro Boha, vlast a naši mládež.

Tomu zdař Bůh!

Svědomitost a blahovůle.

(Novoroční myšlenky učitelovy.)

Jásavě nesla se v uplynulých dnech vánočních veškerým světem píseň radosti i slávy: „Narodil se Kristus Pán!“, a tisícerým ohlasem zněl plesný kdysi andělů zpěv: „Sláva na výsostech Bohu, a pokoj lidem dobré vůle!“ — Zableskly zlaté paprsky poesie dnů dětství i v duších umdlených, otrlých, rozlilo se blaživé teplo věřících kdysi srdcí i v ledovém nitru pochybovačů, nevěrců. Proudila na krátko lidstvem štěstí tucha — — I nám učitelům zněly zpěvy, plála světla, zvony zněly, šly kol hlav našich sny jesliček. Zpěvy dozněly, uhasla světla, umkly zvony; procitli jsme.

Skutečnost přihlásila se ke slovu, aby v posledních dnech končícího roku ovládla nitro naše neodbytnou otázkou: „Co's vykonal?“ — — A mžikem proletne duší příval vzpomínek s city s nimi spiatými, libými i nelibými, kaleidoskop učitelského života s nečetnými okamžiky chvilkové spokojenosti, s okamžiky bez počtu starostí a bolů. — Ó, těch namáhání, nedokonalostí a strastí.

Marné učitelovo úsilí tříštilo se na přeplněných třídách a chabé docházce školní, nekázeň jednotlivých žáků domácností zaviněná, neschopnost a nepile zděděná; nepochopení se strany rodičů žáků našich, osočování a nepřátelství z kruhu soudruhů v povolání, malé uznání ba dokonce zneuznání u představených a úřadů; únava, příznaky blížícího se úbytku sil, počáteční choroby; starosti rodinné za úžasné drahoty a děsivých přímo výhledů do budoucna, šklebící se příšerou existenční nejistoty; rozháranost veřejných poměrů politických, národnostních i náboženských v obci, kraji i celé zemi kritická; pokleslost autority a bortění se základů společenských ve všem světě až k zoufání! — — A těch okamžiků štěstí — málo, tak málo! Několik těch zlatých chvil v kruhu rodinném, těch radosti, jež příroda skytá těm, již jí rozumí, vzrušení citů dobrou knihou, osvěžení mysli srdečnými slovy věrných přátel — jak nepatrnou bylo by protiváhou všem nepokojům a útrapám duše, kdyby nebylo tajemného, nezničitelného, každým okamžikem se ozývajícího hlasu **svědomí**, jež plní celou duši blahým citem: **vykonané povinnosti**. Svědomí! Souhlas vědomé povinnosti s vlastním jednáním. Souhlas nepodmíněný, bez kompromisu, bez vytáček, souhlas za jednání nejen všemu světu zřejmé, nýbrž i nikým neviděné, nekontrolované.

Dobré svědomí učitelovo, toť vzhledem k obrovským povinnostem jeho a zodpovědnosti bez konce (— vždyť sledy činnosti učitelovy stopovati lze v několika generacích po zániku přímé působnosti jeho! —) poklad nad poklady. „A Bůh jen dle práce cení život, jež ti daroval.“ Větu vzácnou svědomitý učitel na paměti má stále, učitel starající se, cesty hledající, pracující ne pro zisk a uznání a chválu, než pro práci samotnu, že povinnost stala se cílem života.

Aj, učitel takový, **svědomitý**, práci svou Boha slaví na výsostech! — Blížít se sebezdokonalováním Dokonalosti nejvyšší; a nemůže býti jinak, než že pořádek, pile, horlivost, vytrvalost a jak již všechny ty složky i výslednice svědomitosti se zovou — stávají se i svěřencům učitelovým povlovně zvykem a druhou přirozeností, „povinnost“ vyvolí si heslem života tolikéž. Zdaž sladšího citu v srdci učitelově nad cit plynoucí z po-

znání právě tohoto úspěchu? — Věru, takových okamžiků spokojenosti a štěstí svědomitých učitelů čtené jiné stavy záviděti nám mohou!

Práci učitelovu nejen rozum než — kdož rozsoudí, zdali ne větší měrou? — srdce předpisovati a vésti musí. Poměry dětí rodičů chudobných a nedbalých, těžkosti dětí méně nadaných, zatížených, zdánlivě svěhlavých, nepozorných, nepilných, nezvedených (učitel-psycholog slůvku „zdánlivě“ porozumí jistě!), ukládají učitelovu srdci mnohé povinnosti, jimž jedině láskou k povolání, **blahovůli**, všechno žactvo obsahující, zniknouti lze. Více než komu jinému v povolání jiném zaznívá učitelů jásavý andělů zpěv . . . „a pokoj lidem dobré vůle!“

Svědomitost a blahovůle zůstaňtež v Novém roce nám učitelům prvním heslem, naším štítem, povinností i odměnou zároveň! Ni zdar, ni nezdár, ni pochvala, ni neuznání nezkalíž jasu zářícího světla naší učitelské svědomitosti; přítel - nepřítel, chudý - bohatý, nadaný - nenadaný, podajný - nepodajný: všechny oblažuj naše učitelská blahovůle.

Hodu Narození Krista v zápětí následuje Nový rok občanský a slavnost Zjevení Páně. Připravujme Novým rokem dary Kristu my učitelé, učenníci Jeho, učitele - Mistra a věnujme dary ty Jej i nás oblažující: svědomitost — blahovůli!

J. Š.

Výzkumy na poli didaktické methodiky a paedopsychologie.

Kriticky projednává J. Š.

„Kteříž vyučují ve spravedlnosti mnohé, stkví se budou jako hvězdy na věčné věky.“¹⁾ V poetické náladě vznešeného zaslíbení s duchem putujícím řší ideálův ubírá se učitel, aby přiložil ruku k dílu na národu roli dědičné. Co tu plánův a myšlenek paedagogických a ještě více didakticko-methodických pro tak mnohé obory vědy a umění, jimžto má vyučovati milou naši mládež, naději celého národu. V myslí tane mu přívětivá postava slavného didaktika a pěstitele mládeže J. A. Komenského, an laskavými slovy kyne pacholíkovi: „Pojď sem hochu, uč se moudrosti.“²⁾ Do přírody hodlá jej zavést a naučiti ho všem potřebným a užitečným věcem. Jeho didaktické heslo: „Vše má jíti samo sebou, vzdáleno budiž veškero násilí“³⁾ nabádá ho, aby učivo podával způsobem zajímavým, snadno pochopitelným a jako hrou; neboť „Moudrost hraje na oboru země, rozkoší její jest býti se syny lidskými“ (Přísl. 8., 31.) „Jest k neuvěření, kterak cosi takového těší a vniká nejen ku vštípení, nýbrž napomáhá k upevnění.“⁴⁾ Přejef si, aby z dítek jemu svěře-

¹⁾ Dan. 12, 3.

²⁾ Orbis sens. pictus. Invitatio.

³⁾ Schola ludus, Januae linguarum praxeos theatricae p. IV. S. V. A. IV.

⁴⁾ Did. Fund. VII. p. 109.

ných stali se lidé moudří, šlechtní, vlastenci skutkem, lidé šťastní a blažení, lidé zdravého rozumu a vydatného činu; proto připomíná si též, co pravil moudrý Seneca „Mravům nejdříve se uč, potom moudrosti; neboť bez mravů učí se špatně“ a Cicero „Filosofie mravoučná připravuje duši ku přijetí setby moudrosti“.

Takto ve vznešené náladě vstupuje v úřad, jemuž hodlá věnovati celý život svůj.

Když auter těchto řádkův uveden byl v úřad učitelský, bylo jeho přední snahou — jak obyčejem bývá všem snaživým učitelům — získati si pokud možno nejdokonalejší znalost všech rozličných method vyučovacích i všech různých názorův o nich, aby pomocí praxe, tohoto zkušebního kamene všech method, dovedl náležitě je oceniti a nejlepší z nich ve škole uplatniti. V ohledu tomto zavázán jest autor ku zvláštním díkům vysoce důst. konventu Praemonstrátův Strahovských, zejména vdpp. Dr. Zahradníkovi a Cyrillu Strakovi, bibliothekářům znamenité knihovny Strahovské, jakož i dpp. Školským Bratřím v Bubenci u Prahy, kteří mu obsáhlou didaktickou knihovnu dali k dispozici, začož vyslovuje jim veřejně upřímný dik. Autoru bylo dopřáno použití též četných děl z knihovny university Pražské.

V novější době vyskytly se v časopisech veliké stížnosti na školy obecné a jich působnost. K uchu autorově došly též zprávy, že studující gymnasisté a realisté v nižších třídách někdy neznají s jistotou ani malé násobilky a písemné práce české že se hemží chybami, že nedovedou učiti se z knihy, že se nedovedou vyjádřiti o věcech jim známých atd. Někteří rodičové zvláště stěžovali si, že dítky během osmi let nenaučí se ve škole obecné ani druhému jazyku zemskému, což bývá namnoze příčinou, že rodičové posílají české děti do německých škol. Případů těchto podle referátu „Čecha“ jest v samé Praze počet veliký. Mimo to dovidáme se zhusta zvláště v době přítomné o veliké zpustlosti jisté části školní mládeže, což jest následkem mimo jiné příčiny též nedostatečného resp. nevhodného způsobu zaměstnání mládeže mimo čas vyučování.

Ve „Vlasti“ čteme zajímavý článek z pera starého, zkušeného učitele, jenž dává v ohledu methodickém i paedagogickém přednost škole staré a to z toho důvodu, že úspěchy její byly v obou naznačených směrech lepší než úspěchy školy moderní. Podobných úsudků čteme několik v „Křesťanské Škole“, ano i v časopisech liberálního učitelstva a j.

Autor těchto řádků, jemuž kynula výhodná místa při vyšších učilištích, přišel ku poznání, že podstata vad vytýkaných obecné škole založena jest na nejnižších stupních školy obecné, odhodlal se věnovati věci této řadu let, zda by nebylo možno příčinu její odstraniti a tím stávající poměry školské do jisté míry upravití a zdokonaliti; po dlouhém uvažování a mnohé práci jak theoretické, tak i praktické, již podnikal řadou let své působnosti v různých třídách obecné školy, nabyl přesvědčení, že metody naše jsou namnoze úplně pochybeny a to již na stupni nejnižším i odhodlal se vyžádati si působiště v I. třídě obecné školy, kdež setrval plné tři roky. Prvým rokem užil nové metody při vyučování skriptologii a to se zdarem velikým. Za krátkou dobu poznali žáci celý obor abecedy, dovedli vše čísti i psátí ze II. dílu Čítanky osmidílné.¹⁾ V počtech přidržel se metody do-

¹⁾ Cf. »Vych. L.« VI. č. 2. p. 61. a n. Během prvých tří měsíců školního roku probrána abeceda celá ve všech čtyřech řadách.

savadní; při veškeré péči a námaze dostoupil koncem školního roku č. 17, jež nemohlo již důkladně býti probráno. Dítky nadání vynikajícího znaly probrané učivo důkladně, dítky nadání normálního nevynikaly v počtech, dítky slabé ovšem dovedly velmi málo.¹⁾

Následujícího roku přidržel se autor ve skriptologii metody své, nyní osvědčené; v počtech pak šel tentokrát rovněž cestou svou vlastní uspořádav si celé učivo na základě **paedopsychické multiplikace představ**. Obor prvé desítky probrán v I. měsíci školního roku. Během následujícího měsíce probrán obor druhé desítky, načež rozšířen obor čísel do 100, později ještě dále. Výsledek byl překvapující, s kompetentních stran uznán a potvrzen. Dítky znaly malou násobilku (v I. tř.) perfektně a to i dítky slabší; sečítání, odečítání, dělení a měření šlo hračkou.²⁾

O prázdninách náhodou sešel se autor ve Vídni s francouzským učitelem, jenž v rozmluvě o I. třídě elementární (cours préparatoire) se vyslovil, že tam počítají dítky v oboru čísel do 1000, 10.000 i výše. Autor tehdy objednal ihned francouzské učebnice a metodiky,³⁾ jež jal se studovati; překvapilo ho, když shledal, že názory francouzských metodiků shodují se ve hlavních rysech s názory jeho vlastními. Vytříbil a zdokonaliv metody francouzské zbudoval na nových základech dvě učebnice: „Čítanku pro I. třídu elementární“ a „Početníci pro I. třídu elementární“, z nichž průběhem pojednání uvede některé ukázky. Ve směru tomto hodlá později vypracovati učebnice též pro jiné třídy a pro ostatní předměty vyučovací.

Nové tyto směry v krátké době ujaly se téměř současně v Čechách (hlavně ve Sv.-Václavském pensionátu Školských Bratří v Bubenči u Prahy), na Moravě (viz ročník VII. „Vych. L.“ v č. 9. str. 365. a n.) a ve Slezsku. Methody tyto osvědčují se i ve školách jednotřídních (do Vánoc poznaly dítky celý obor abecedy) a ve školách, kde I. tř. čítala **108 žákův**. Přítel můj, učitel působící na takové škole ve Slezsku píše mi doslovně toto: Milý příteli! Přicházím vstříc Vašemu přání, abych Vám sdělil, jakých výsledků jsem se v minulém školním roce řídě se Vaší methodou dodělal. I při tomto abnormálním počtu děti (**začátkem školního roku 108 koncem 104**) bylo jich 89 schopných postoupiti do II. tř. a soudě dle poměru z jiných let, byly tyto dítky **výtečně** pro II. tř. připraveny; neboť ku př. v roce 1905-6 učil řídící sám v I. tř. a neprobral ani polovici slabikáře a také poslal

¹⁾ Cf. »Vych. L.« VII. č. 1. p. 16. a n.

²⁾ Cf. ibidem č. 2. a n.

³⁾ »Enseignement primaire élémentaire«, »La Conduite à l'usage des Écoles chrétiennes«, »Directoire pédagogique à l'usage des Écoles (Paris).« »Collection d'ouvrages classiques rédigés en cours gradués conformément aux programmes officiels«, »Petite arithmétique« ou les quatre règles suivie du »Petit système métrique« (Paris). »Exercices de calcul sur les quatre opérations fondamentales de l'arithmétique« (Paris). »Manuel des commençants pour le cours élémentaire« (Paris). »Petit questionnaire« (Paris). »Syllabaire ou premiers exercices de lecture en rapport avec la Méthode d'écriture suivi du Premier livre de lecture« (Paris, Tours), »Lecture, Écriture et Orthographe usuelle«, »Nouveau syllabaire en rapport avec le Livre-Tableau«. »Méthode de lecture basée sur le jeu des organes vocaux« (Paris, Tours). Grammaire élémentaire ou extrait de la Grammaire abrégée de la langue française«. »Correspondant au Cours élémentaire de leçons de langue française« (Paris, Tours). »Lectures courantes suivies du Cours élémentaire d'orthographe« (Paris, Tours). »Méthode analytique de style à l'usage des écoles des Français« etc.

děti do II. tř. V počtech to dotáhl až na 10. Z toho si snadno usoudíte, jak tento vrták na mne koukal a že nepřešlo jedné konference bez výstupů a jediného prokolu bez poznámek; podobně si počínali „kolegové“. Ovšem netápal jsem touž udupanou cestou jako mezek za jinými. Však víte, že nejsem ten, který se nechá ihned zastrašiti. Odvolává se na svobodu, kterou zákon vzhledem metody učitelé ponechává, kráčel jsem obmyslně v před. A výsledek byl výtečný. **Do Vánoc byl jsem hotov s abecedou.** Koncem roku přečetly děti všechno. **I na 26 diktátů jsem to přivedl. V počtech jsem ukončil malou násobilku a šla dobře** (rozumí se, že sečítání, odečítání, dělení a měření beze zbytku šlo též dobře). U příležitosti předposlední konference vyzval jsem učitele II. třídy na diktátový souboj (ovšem se žáky), což on moudře odmítl. Nepříjemným bylo mi, že se školdozorce vůbec nedostavil. . . . K tomu podotýkáme: Pan řídící jako pokrokový pán zajisté přičinil se, aby stavu svému sloužil ke cti; zajisté přičinil se všemožně v přeplněné třídě žáky přivést k tomu, aby co nejvíce možno za daných poměrů pokročili ve čtení, psaní i v počtech; řídil se všeobecně uznanými metodami, jež schváleny jsou úředně a přece tak malý měl úspěch! Není divu, že srdce jeho vidoucí mladého učitele (první rok školní služby), jenž novými metodami dosahuje úspěchů, jakými nemůže se vykázati žádná dobře zřízená I. tř. školy městské, bylo uchváčeno do jisté míry závistí a proto pan řídící stál příkře proti mladému učitelé; leč tento se nepolekal čekaje c. k. okr. škol. inspektora, jenž zajisté shledá šlechtnou snahu jeho v pořádku a nad pokrokem vesnické, žactvem přečpané třídy vysloví nejvyšší svou spokojenost, ne-li dokonce zasloužený údiv, čímž by se mu dostalo úplné a patřičné satisfakce za nepřístojnosti, jež byly proti jeho osobě namířeny z důvodů, jež nelze ospravedlnit. Inspektor se sice nedostavil, ale za to celou obcí jde od úst k ústům chvála nového pana učitele.

Vzpomínáme tu opět výrok J. A. Komenského „**Druhdy co obtížno se zdálo, jest hračkou potomstvu**“¹⁾ Moravský kollega působivší na jednotřídní škole praví o slabikáři českém, že je úzdou, která zdržuje samočinnost žáků, metoda jeho jest pro žactvo pružného ducha zdlouhavá a loudavá. Novou metodou dospěl tak daleko, že **o Vánocích četli žákové souvislé tiskové články.** Při okresní konferenci učitelské uznal c. k. okres. šk. inpektor, že způsob tento jest docela správný a velmi praktický.²⁾ Autor předloživ nové metody mnoha kompetentním znalcům, mezi nimi též čtyřem c. k. okres. šk. inspektorům, kteříž prohlásili svorně, že **metodám těmto náleží budoucnost**, jež překoná nynější méně praktické, namnoze závadné metody skriptologie a počtův. Pravý triumf slaví nové metody v pensiónátu Školských Bratří v Bubenči u Prahy, což uznáno bylo též s kompetentních stran úředně a není pochyby o tom, že v krátkém čase rozšíří se ve většině škol našich. Slavné správě ústavu Školských Bratří v Bubenči u Prahy náleží čest, že nové metody dala v celém rozsahu uvéstí v praxi.³⁾ **Jest nám tu zvláštní v dějinách kultury kon-**

¹⁾ Didaktika kap. XII., IV. Druhdy co obtížno se zdálo, jest hračkou potomstvu.

²⁾ >Vych. L.< VII. ročník, č. 9., str. 365 a n.

³⁾ Ibidem VI. pag. 191.

statovati zjev, že totiž školy soukromé a církevní jeví se jakožto předvoj každé nové kulturní epochy. Tak byly prvý samostatný ústav ku vzdělání učitelstva a první reálka založeny Th. Dr. et Ph. Dr. šl. Jeanem de la Salle.¹⁾ V biografích jeho praví se: „Založil své samostatné ústavy ku vzdělání učitelů spojené se školami cvičnými podle moderního způsobu. Zřídil již před více než 200 lety školství obecné a střední (reálky) a ústavy ku vzdělání učitelů tak, jak je nalézáme v době nynější.“²⁾

Roku 1753. Heckerem založený „krajinský, kostelnický a učitelský seminář“ byl přívěskem školy reální.³⁾ Dr. Jean de la Salle založil prvý učitelský samostatný ústav r. 1684. v Remeši; byl to ústav pro externisty; pro internisty byl založen již o 3 roky dříve.⁴⁾ V díle „Elements de pédagogie pratique a l'usage des Frères des écoles chrétiennes“ praví se doslovně, že ministr Napoleona III. vida nutnost zavésti paralelní s učením klassickým učení potřebnější, studoval zřízení škol reálních v ústavech Dr. šl. J. de la Salle, zvláště v pensionátě v Passy. Organizace pensionátu a jeho reálních škol byla táž, kterou uvedl v život Dr. šl. J. de la Salle r. 1705. v pensionátě v St. Yonu, kdež konstatuje se také vznik moderních škol technických, průmyslových, pokračovacích kursův a škol měšťanských v moderním slova smyslu.⁵⁾ Methoda hromadného vyučování nazývá se po svém zakladateli Dr. šl. J. de la Salle methodou La Sallovou.⁶⁾ Methoda skriptologie ve smyslu moderním uvedena byla v život v soukromých ústavech Dr. šl. J. de la Salle, z nichž přejata byla do škol státních.⁷⁾ Rovněž tak methoda volného kreslení podle přírody, jež za dnů našich razi si cestu na moderních škol ve Francii, v Anglii, v Americe a částečně též u nás. Jest nápadno, kterak nové metodiky a předlohy kreslení tohoto shodují se s pracemi „Dessin d'imitation“.⁸⁾ „Dessin d'imitation d'après nature“.⁹⁾ „Dessin a main libre“.¹⁰⁾ „Objets en nature“¹¹⁾ a j. vydaných generální prokuraturou Školských Bratří v Paříži a v Toursu. Ba dokonce — nelekej se, milý čtenáři — vynálezcem methody volného kreslení podle přírody jest duchovní syn Dr. šl. J. de la Salle, Bratr Victoris, jenž vypracoval celou osnovu kreslení tohoto již r. 1858. a na světové výstavě ve Vídni r. 1873. ji vystavil. Od té doby konstatuje se tento směr v kreslení u nás.¹²⁾ Na světových výstavách v Paříži, v Londýně, ve Vídni, v Amsterodamu, Chicagu a j. dostalo se dílům těm četných nejvyšších vyznamenání.¹³⁾

¹⁾ Cf. Guibert, Histoire de S. J. B. de la Salle, pag. 140. et sequ. Dr. Justus Knecht, J. B. de la Salle, pag. 56. et sequ.

²⁾ Cf. Býňov, Th. Dr. et Ph. Dr. Jean de la Salle, pag. 17. et sequ.

³⁾ Cf. Pierers Konversations-Lexikon XI. 890.

⁴⁾ Býňov, Th. Dr. et Ph. Dr. J. de la Salle, pag. 37. et sequ.

⁵⁾ Ibidem pag. 42. et sequ. Dr. Lindner v díle »Encyklopaedisches Handbuch« praví ovšem mylně, že první reální školu založil Hecker r. 1746. v Berlíně.

⁶⁾ Th. Dr. et Ph. Dr. šl. J. de la Salle, pag. 28. et sequ.

⁷⁾ Ibidem pag. 28.

⁸⁾ Kreslení imitační.

⁹⁾ Kreslení podle přírody.

¹⁰⁾ Kreslení volnou rukou.

¹¹⁾ Kreslení předmětů v přírodě.

¹²⁾ Cf. Th. Dr. et Ph. Dr. šl. J. de la Salle, pag. 29.

¹³⁾ Býňov, Dr. šl. J. de la Salle, pag. 29. et sequ.

Jest nesporno, že i nové metody skriptologie a počtů dojdou všeobecného uznání a platnosti též ve školách státních, protože vynikají četnými přednostmi a výtečnými úspěchy, jichž možno s mnohem menší námahou než při jiných metodách docílit i ve školách, jež neodpovídají požadavkům školství moderního majíce nedostatek učebnin a třídy žactvem přeplněné.

Jelikož byly na autora těchto řádků s různých stran vzneseny žádosti, aby o způsobu svého vyučování zevrubně pojednal, odhodlal se s úmyslem prospěti národnímu školství v naší milé vlasti uveřejnit řadu článků, v nichž by projednal celý svůj způsob vyučování ve všech předmětech učebné osnovy s nadějí, že budou s povděkem přijaty jako jeho kritiky Slabikáře, Početnice a Method deskriptivy, uveřejněné ve „Vych. Listech“.

(Příště dále.)

DAGOBERT BERG.

E. Wasmann S. J., Moderní biologie a theorie vývojová.

Kdo vývoj přírodních věd v posledních desíletích bedlivě sledoval, ten s tajenou obavou a kleslou myslí patřil, kterak učení vědy a učení o stvoření světa víc a více se rozcházejí, ba zdálo se, že v rozporu tom učení o stvoření světa úplně zanikne. A právě rozpor ten byl snad příčinou, že tak mnohý — v nitru svém ve stvoření světa Bohem věřící — který bedlivěji vědami přírodními se zabýval a s radostným zájmem nové theorie descendenční a evoluční za své přijímal, v rozpacích byl, které straně za pravdu dáti, poněvadž nové theorie nijak srovnati nemohl s učním o stvoření, že Bůh stvořil ryby ve vodách, ptáky v povětří, a země že vydala zvířata všeho druhu, tedy jako by ptáci, ryby a zvířata byla měla hned při stvoření tutéž podobu a postavu, jakou mají nyní. (Učení toto jmenuje se theorie konstantní.) Protivníci učení křesťanského právě proti této theorii konstantní hlavní útok vedli, a theorii tuto v posměch uváděli domýšlejíce se, podaří-li se jim theorii konstantní, totiž že živočichové měli již při stvoření světa svou nynější podobu, poraziti, že tím také v nivec uvedou veškerý názor křesťanský o stvoření světa.

Kdo nebyli úplní atheisté, ti sklíčení a s obavou pozorovali, kterak vědy přírodní mocným rozmachem k novým metám spějí a tím staré učení o stvoření světa boří. Zdálo se, že učení křesťanské tomuto mohutnému rozmachu neodolá. Mimoděk vstupuje nám na mysl sklíčenost a malomyslnost křesťanů po hrozném požáru Říma, líčená v „Quo vadis“. I tenkrát zdálo se, že Bůh křesťanů hyne. A tak i nyní zdálo se, že v tomto rozbouřeném chaosu mocně zápasících duchů křesťanský Bůh zahyne, a novými theoriemi učení o stvoření padne. Ký div, že tak mnohý, pozoruje tento zběsilý útok, volal v srdci svém: „Pane, zachovej nás, hyneme!“

Než věda jest právě tak dílem božím, jako skála, na které stojí církve Kristova, a proto víra s pravou vědou nikdy v rozporu nejsou, majíce společný původ v nekonečné moudrosti a všemohoucnosti boží. Jenom nepřátelé církve falšují a překrucují vědu, chtějíce skálu Petrovu podkopati.

Víra a náboženství novými výmoženostmi na poli vědy nikdy neutrply, naopak moudrost a všemohoucnost boží těmito ještě více utvrzena

a podepřena. Víra nechovala se nikdy zamítavě k osvědčeným a prokázáným pravdám přírodním, neboť tyto učení církve tím jasněji ozařovaly a vysvětlovaly, brojí však proti různým teoriím, které ničím dokázány nejsou a jenom na nejistých a pochybných předpokladech zbudovány byly.

Že křesťanský názor proti pravdivým pokrokům přírodních věd odmitavě se nechová, to dokazuje kniha E. Wasmanna, kněze řádu jesuitů, kterou s povděkem a s velikým uspokojením každý vzdělanec uvítati musí. Kniha ta vyšla v německém jazyce již ve třetím vydání a způsobila mezi biology německými veliký rozruch.

E. Wasmann rozvádí ve své knize, že theorie descendenční a evoluční nejsou v nižádném rozporu s učením o stvoření světa, nýbrž toto ještě doplňují a jasněji vystihují. Práví, že uznáme-li místo staré konstantní theorie theorii descendenční, že tím křesťanským názorem o stvoření světa ani dosti málo se neotřese, nýbrž že právě tím všemohoucnost a moudrost Stvořitele a jenom zářivěji a nádherněji vynikne, připustíme-li, že vytvoření organických bytostí nestalo se ustavičným a bezprostředním zasahováním Stvořitelovým do řádu přírodního, nýbrž působením zákonů a podmínek, od Stvořitele hmotě udělených, dle kterých se nanejvyš rozmanité morfologické a biologické poměry vyvinuly a tím mnohotvárnými bytostmi zemi oživily.

Pokusíme se čtenáře se zajímavou a poučnou knihou touto blíže seznámiti podáním některých význačných statí.

Co jest biologie? Jak již význam slova samého naznačuje, jest to učení o životě a bytostech živoucích. Jest to biologie v nejširším smyslu slova. S tímto pojmem kryje se také nejstarší historický význam slova biologie, jak zvláště ve scholastické filosofii od dob dávných užíván byl. Ku kosmologii čili nauce o tělesích vesmíru druží se biologie čili nauka o živočiších. V době pozdější omezen však význam pojmu tohoto, neb do učení o bytostech živoucích pojati by bylo i rostlinopis, živočišopis a učení o člověku. Mínil se tedy nyní biologii jen jistá podružná část tohoto nesmírně obsáhlého vědeckého oboru, tak že od biologie rostlin a zvířat odlišujeme morfologii, fyziologii a fási vývojovou.

Morfologie jest nauka o tvarech a vnitřních ústrojích.

Vývojová fáse učí nás popoznávatí vytváření se organických forem: z vajíčka až v dospělou bytost.

Fyziologie učí nás poznávatí činnost ústrojů a jich částí, jakož i jejich vztah ku životnímu pochodu a chemické i fysické zákony, jimž podléhají.

Biologie konečně poučuje nás o vnější činnosti jednotlivců a jich vztazích k ostatním organickým bytostem, jakož i jejich závislost na neorganickém podkladu. Tím také liší se biologie od psychologie, jejíž nejvlastnějším předmětem jsou pochody smyslové a duševní, tedy výlučně vnitřní poznatky, které ovšem různým způsobem i na vnějšek vyzařovati mohou, a pak částí biologie se stávají.

Biologie v užším smyslu jest tedy věda o způsobu života a životních vztazích zvířat a rostlin. Biologie člověka naproti tomu tvoří zvláštní, anthropologii příslušící odvětví, které se ve zúžený pojem biologie více nepojímá.

Kterak vývin jedince postupuje, lze přímým pozorováním poznati. Že se ze semene růže vyvine růžový keř a z vejce slepice kuřátko, jsou zkušenosti každodenní. Jest tedy nauka o vývinu jedince dle povahy své vědou pokusnou, zabývající se zkoumáním vývinu nynějších organismů. Jedná-li se však o hlubší poznání zákonů a příčin tohoto skutečného vývinu, nastupují hypotese a theorie.

Něco rozdílného však jest, jedná-li se o kmenový vývoj organismů. Vědu zabývající se tímto předmětem nazýváme naukou vývojovou (theorií descendenční), která není vědou empirickou, nýbrž dle nejvlastnější povahy své hypoteseou, přetvořivši se na základě jí podpírajících dokladů v theorii.

Ne vždy byly na zemi růže, a také ne vždy slepice; oboje jsou věci dob nedávných. Nejstarší předkové kur vyskytují se teprve v hořejších vrstvách eocénu, tedy v době třetihorní. Odkud pochází však první růže, odkud první kuře? Byly-li snad ve své nynější formě mžikem „přimo stvořeny“, či vyvinuly se snad z jiných rostlinných a zvířecích druhů, žijících před nimi? A kterak se uskutečnil tento vývoj? Tyto a podobné tak jednoduché a nám tak blízké otázky jsou velikého významu pro porozumění veškerého nás obklopujícího zvířectva a rostlinstva.

Flora, zdobící za našich dob zelení a květy tvářnost země, fauna, oživující za našich dob vodu a zemi rozmanitými organismy, nejsou praobyvateli naší země, nýbrž pozdě zrozenými epigony. Vystřídaly zvířata a rostliny žijící před nimi na téže zemi, jichž zkamenělé trosky dosud uchovány. Toto živočišstvo a rostlinstvo mělo opět jiné předchůdce v ještě starších dobách naší země, a takto došli bychom konečně na nejprvnější a nejstarší živočišné a rostlinné formy naší oběžnice. A tu opět namítá se nám otázka: jsou-li pozdější živočichové a rostliny úplně beze všeho vztahu k organismům je předcházejícím, či jsou snad pozměněnými jich potomky?

Jak známo, rozlišuje geologie řadu vrstev či útvarů, z nichž nejprvnější jest nejstarší, poslední pak nejnovější.

I. Azoický čili archaický útvar (bez organismů).

II. Palaeozoický útvar (obsahující nejstarší organismy):

1. Cambrium (včetně praecambrium).
2. Silur.
3. Devon.
4. Karbon (doba kamenouhelná).
5. Perm (dyas).

III. Mesozoický útvar (středověk organismů):

1. Trias (pestrý pískovec, vápenec).
2. Jura (černý, hnědý, bílý jura či lias, dogger, malm).
3. Křída (dolní, horní útvar křídový).

IV. Kaenozoický útvar (nová doba organismů):

1. Doba třetihorní (eocen, oligocen, miocen, pliocen).
2. Doba čtvrtohorní (pleistocen čili diluvium, nánosy nejnovější čili alluvium).

Teprve v diluviu vystupuje poprvé člověk, koruna pozemského tvorstva.

Sluší tedy počátek živočišstva a rostlinstva o mnoho statisíců, ba millionů roků posunouti před vystoupení člověka.

Oko lidské nezřelo tajuplného zahájení životního dramatu na naší

zemi, aniž patřilo na tisíce a tisíce scén, odehravších se od prvního jednání až po onen okamžik, kdy člověk, poslední a nejušlechtlejší tvor, na jeviště života vystoupil. A nyní odvažuje se pevným hledem vědce porozhlédnouti se po minulosti, odvažuje se celý vývojový děj na zemi před duševním zrakem svým znovu rozvinouti. Bádá, v jakém pořadí zvířata a rostliny od dob nejstarších až po naše časy se střídaly, a snaží se toto pořadí vysvětliti vznikem forem novějších z forem starších, přirozeným vývojem druhů, řádů, rodů atd.

Jest tedy zřejmo, že „theorie vývojová“, zabývající se dohadným původem organické přírody, není nikterak empirickou vědou, nýbrž že jest a býti musí rázu hypotetického. Poněvadž však lidské bádání staví kombinace a závěry své na faktech skutečných, činí vývojová theorie právem nároky na název vědy, (scientia rerum causis), neboť uznáním kmenového vývoje lze dosti jednoduše a přirozeně vysvětliti řadu skutečných úkazů v nejrůznějších odborech biologie. Tím, že podává theorie vývojová pravdě nejpodobnější vysvětlení různých dějů, jest vědecky oprávněnou, avšak jen potud, pokud ony děje skutečně vysvětluje. Ovšem zakládají se ony vztahy, pokud s teorií touto souvisí, jenom na domněnkách, což jest na bílé dni. Vždyť jedná se o předpotopní dějiny dnes žijících organismů, o předvěký děj, jehož nepatrné stopy a roztroušené trosky v dobách nynějších nalézáme. Jako dovedný advokát, tak musí i badatel tyto domněnky bedlivě vyhledávati a kombinovati, by z nich usuzovati mohl na děj, jehož přímým svědkem nikdo nebyl. (Pokračování).

MARIE HOFFMANNOVÁ.

Rozdíl u výchově „jedináčků“ a výchově pospolitě více dětí v rodině a společnosti.

Dostal se mi do ruky spisek Dra Eug. Netera „Jediné dítě a jeho výchování“ ve velmi zdařilém překladu Karla Taubeneka; obsah spisku toho proložený vlastními zkušenostmi nabytými čtvrtstoletým působením na dráze učitelské a vychovatelské učinila jsem předmětem této přednášky.

Na nynější výchovu mládeže vůbec ať v rodinách ať ve školách vede se všeobecný nářek a to nejen po stránce tělesné a zdravotní, ale i po stránce duševní a mravní. Nejde-li tedy chov ani výchov dětí vůbec pravými cestami, což lze říci o chovu a výchovu „jedináčka“ v rodině, v níž tento „jedináček“ stal se pravou modlou, již v rodině všecko se klaní a již všecko za oběť se přináší. Jest nejvyšší na čase, aby rodiče a vychovatelé upozorněni byli na nevýhody výchovy ojedinelého dítěte a zároveň na výhody pospolitého vychovávání, nebo zase naopak, by uváženo bylo, kde jest převaha, aby sáhlo se na ten způsob výchovy, který zabezpečuje lepší výsledky.

Hledíme-li do minulosti a vzpomeneme na známé rodiny a přirovnáme k rodinám přítomným, užaseme, jak nápadně mnoho rodin má jen po jediném dítěti, snad jen dvě, chlapečka a děvčátko, které lze zrovna tak pokládati za „jedináčky“, protože velmi často tatínek s maminkou se o ně

děli, a mnohý vychovatelský úkon každý sám — otec bez matky, matka bez otce vykonává.

Takových rodin, kde bývalo 6—8 neb více dětí, dnes najdeme již po rídku a to spíše na venkově, k tomu ještě mezi největší chudinou.

Že jediné dítě nebo dítě o samotě bez společnosti jiných nebývá vždy dobře vychováno, toho bývají dvě příčiny: 1. slepá nerozumná láska rodičů, která u jedináčka nic, žádných chyb nevidí, nic netrestá, všecko promine, všechno obdivuje a vychvaluje a 2. nedostatek spoluvýchovy a ucelení, jehož nabývají děti v četných rodinách mezi sourozenci neb spolučovanci. Jinými slovy: příčinou neblahých vlastností „jedináčků“ jsou 1. převrácené vychovávání a 2. nedostatek důležitých spolučinitelů vychovatelských.

Vady tyto nápadněji se jeví u chlapců než u děvčat.

Vzhledem k tomu rozdělím řeč svou na dva díly a promluví I. o převrácené výchově II. o nedostatku spolučinitelů vychovatelských.

I. Převrácené vychování rodičů jeví se mnohdy v tom, že se dítěti věnuje příliš mnoho péče, více než jest třeba.

Matka, jakožto přirozená vychovatelka svého jedináčka vynakládá všechen čas svůj jen na to, aby ho pořád střežila, aby se mu něco zlého nepříhodilo, aby někde nespadlo, aby se neuhodilo, a tím ustavičným napomináním „tam nelez, spadneš“, „dáš sem ten nůž, řížneš se“, nech té vody, poleješ se! atd. ubere ubohému dítěti svobody a samostatnosti tolik, že neumí zacházeti se žádným nástrojem, že neumí choditi, poskočiti se bojí a stává se z něho nemotorné ubožátko. Jak zcela jinak to vypadá, kde má matka dětí několik, při tom v domácnosti zaměstnaná, že nemá tolik času, aby na každé tak úzkostlivě pozor dávala. Kolikrát takové méně hlídání dítě vyleze na židli a skočí dolů, kolikrát vezme nůž, nůžky, jehlu, špendlík a j. věci do ruky aniž by si ublížilo, ba i křehké nádoby do ruky vezme, hraje s nimi aniž by se rozbily a tak se naučí s věcmi obratně zacházeti.

Nu, nevidáno, když také někdy upadne a trochu se narazí, i kdyby to nějaká boule byla, není žádné neštěstí. Když se také dítě poleje, nebo si něco roztrhne a jemu to pak nepříjemné; ba zažije též trochu strachu, co řeknou rodiče. Je-li taková věc z lehkomyšlnosti a svévole, rovněž neškodí, když jest dítě potrestáno; dá si po druhé lepší pozor. Jenom si připomeňme, jak někdy takový malý ničema, kterému se doma snadno neodpustí, dělá mezi dětmi hrdinu, jako by si z ničeho nic nedělal, umaže-li se, roztrhá-li šaty, nebo něco pokazí. Zatím je doma výprask a kluk ještě má slzy v očích a již přemýšlí, jak si to po druhé zařídí, aby tomu výprasku vyhnul. Tak se učí opatrnosti a třeba si ještě mnohokrát zadováděl, přece již mnohé nehodě umí se vyhnouti. Také před jinými by se styděl přiznati se, že za své kousky dostal výplatu a že plakal. Tak se učí snášení též bolesti a mnohé nesnáze, tuží se a cvičí tělo snášení mnohé nesnáze statečně, ale zrovna tak statečně vzdoruje a vyhýbá nebezpečím.

Ovšem, kdyby měla matka dítě blízko sebe a měla se tak dalece přemáhati, aby ponechala úmyslně dítě mnohdy v situaci, v níž by skutečně si mohlo ublížiti, toť přece pochopitelné, že by to nedovedla, aby se dívala, jak dítě její ze škody se učí moudrým býti: také toho nikdo po ní nežadá: proto jest lépe dovoliti dítěti jíti do společnosti jiných jemu rovných dětí, s nimiž by si pohrálo, pohonilo, poskákalo, třeba také podovádělo, ale při tom cvičilo v samostatnosti a obratnosti.

Ustavičný dozor matky nad „jedináčkem“ neomezuje se toliko na dům,

ale i mimo dům, ba, zde se ještě zvětšuje. Takový „jedináček“ nesmí z domu bez průvodu. Všude musí s nim matka nebo služka. Ještě to pochopuji ve městě, ač ani zde to není nevyhnutelné, ale co říci mám o tom, když jsou tak nerozumné matky též na venkově! Vyučovala jsem jednou takového jedináčka, poněvadž matka bála se ho poslati do školy, aby se mu něco nestalo —. Nastoupil teprve do II. tř. Ale do školy musil míti vždycky průvod. Buď matka, nebo sestra, která byla aspoň o 16 let starší, nebo služka musily ho provázeti. Když pak ve škole osamotněl, smáli se mu ostatní chlápci, že se nechá vodit do školy. Chlapec se počal za to stydět a nechtěl, aby ho do školy vodili, ale matka si říci nedala a bez průvodu hochu z domu nepustila.

Zajisté zde v Brně máte příležitost viděti ráno před 8. hod. neb odpoledne před 2., když jdou dítky do školy, že tak mnohé jde v průvodu starších osob. Dejte si někdy tu práci a pozorujte tyto dítky, jež lze právem pokládati za „jedináčky“ — jinak by nebyly tak střeženy — a pozorujte děti jdoucí bez průvodu, kterak si počínají na křižovatkách, když jede elektrický vůz, drožka, nebo bicyklista a pod. Velmi často přijdou ty střežené dítky i pozdě do školy, protože se někdy na křižovatkách úzkostlivě načekaly, než nastala nějaká mezera. A hleďme, děti bez průvodu bystře hledí po silnici, protože se nemají na koho spoléhati a jakmile nastala malá mezera, dá se do útěku a jako šíp je na druhé straně. Jde-li více dítek, nezřídká chytanou se za ruce a běží všechny; a když šťastně přeběhly cestu, mají z toho radost, smějí se a kráčí vesele dále. Dítě méně střežené je samostatné a odvážné a odvaha platí. Vzpomínám si tu vlastního dětství, jež jsem prožila částečně v nejbližším okolí brněnském, částečně v Brně. Moje zesnulá matka (Bůh ji oslav), zabývajíc se obchodem, nemohla vždy sama z domu, proto nás, děti, brala občas do Brna a vedla do těch domů a obchodů, kde bylo občas co poříditi nebo kupovati a pravila: dobře si pamatuj, kudy jdeme, abys tam podruhé trefila sama. Bylo nám pak velmi často choditi bez průvodu a velmi jsme se z toho těšily, když jsme přišly z Brna domů, že jsme všechno našly a všechno vyřídily. A když pak jsem v Brně bydlela a nastoupila jako žákyně cvičné školy na ústavě učitelů, tu z vděčnosti to svým přítelkyním připomínám, kterak mne učily samostatnosti. Vyzvaly mne na procházku na Špilberk a zavedly mne na západní stranu, mně v končiny úplně neznámé a tam mně utekly. Stálo mne to nejednu slzu, ale strach mne pudil pátrati po pravé cestě, až jsem se dostala šťastně domů. Toto uličnictví provedly se mnou vícekrát, ale mně to bylo na veliký prospěch. A nyní si naproti tomu představte takového stále střeženého jedináčka. Opusťte ho takhle na cestě, tu ztratí hlavu, nebude si vědět rady a zrovna vleze do neštěstí.

Příkladů bych mohla uvésti z brněnských ulic dost a dost.

Ale i v jiných maličkostech zůstává stále obsluhovaný jedináček nesamostatným. Ani kabátek ani kalhoty neb sukničku si samo neobleče a je-li někdy okolnostmi nuceno samo se obléci, všecko s něho padá. (Pokrač.)

Dr. JOS. KACHNÍK.

Dětská sympathie.

Pozorujeme často, že některé děti nápadně k sobě lnou. Příčinou toho nebývá vždy oceňování vlastností, ale jakýs přirozený, neuvědomělý pud, jenž se projevuje i přes různé překážky. Bylo pozorováno děvče z chudší

třídy dělnické, jež denně čekalo u bytu velmože, až vyšel hoch tohoto velmože, aby si s ní pohral, ač ji zpravidla zbil. Ba chtěl ji i utopiti, a děvče přece zase pravidelně se dostavilo.

Každý vychovatel ví, že sdružují se mezi dětmi povahy zavdy zcela různé. I k vychovateli nechovají se všechny děti stejně, ač si náklonností jedněch a odporu — druhých nedovede někdy vysvětliti.

Přítulnost ta zove se obyčejně sympatií. V čem vlastně sympatie záleží, není dosud rozluštěno. Průkopníci vývojové theorie, jako Spencer, Höffding, mají ji ovšem za úkaz zcela hmotný, jenž vznikl rozpúlením organismu matčina při plození, takže nové ústrojí dětské přirozenou přitažlivostí lne napřed k ústrojí matčinu, po té ale poměrem k otci, k bratrům a sestrám, k příbuzným a cizím, za spolupůsobení pudu pohlavního, krásy a jiných okolností se sesiluje a dědičně na potomky přenáší. Stálým vývojem povznáší prý se sympatie z oblasti číře smyslné do oblasti duševní. S ní úzce souvisejí a vyvinují se protivy: hněv, nenávisť, zloba, či anti-patie, ač prý nemohou se tolik zakořeniti, aby jimi vývoj zastaven byl, poněvadž jsou protipřirozenými.

Složkami sympatie jsou soubol a souslast. Příčinou obou jest prý sobeckost. Obrazností svou vnímá dítě bolest druhého a cítí se puzeno, jemu pomoci, čímž sesiluje svoje sebevědomí a tuží svou sílu. Při tom vzniká sobecký pocit, že nemusí samo trpěti, co jiné trpěti vidí. Proto dostavuje se též soubol rychleji než souslast. Vyžaduje se při soubolu činnost, kdežto při souslasti dítě více trpně se chová. I přechází souslast snadno v závist. Podobně vzniká ze sobecké bázně, aby si dítě, zvlášť u věcech pohlavních, před jinými nezažalo: stud; ze sobecké snahy, aby své společenské postavení uhájilo: čest; z touhy, aby od jiných ceněno bylo: pýcha; z přání, aby všem se líbilo: ješitnost. Sobeckost přemůže se povlovně vnímáním tělových a psychických stavů jiných lidí, čímž přechází v altruism. Vyrovnání se egoismu a altruismu jest vrcholem mravní hodnoty, jež přivodí sympatie. Proto jest buzení a pěstění sympatie vrcholem moderní výchovy.

Toť věda, k níž přiznávají se i moderní vychovatelé čeští, sloučení v ústředním spolku jednot učitelských v království českém, neboť „z usnesení valné schůze delegátů“ téhož ústředí napsal Josef Černý ve spise „Svobodná, volná škola a její význam i úkol v kultuře národní“ (1907) oproti výchově křesťanské: „Naše nejvyšší důvěra náleží vědě a vyznáváme s H. Spencere m: Pro přímou sebeochranu, pro hájení života a zdraví nejdůležitějším věděním jest věda“ (str. 98.).

Již tedy ničeho neznamena moderním vychovatelům českým Komen-ský a veškeren bývalý výchov národa křesťanský, jenž nám dal tolik mužů o vlast zasloužilých! Heslem učitelů českých stal se cizinec Spencer se svou vědou materialistickou. Neboť tvrditi, že sympatie číře hmotná přechází vývojem v sympatii duševní, není leč za to míti, že život duševní vývojem jest života hmotného, či že není podstatného rozdílu mezi tělem a duší. To však jest strohý materialismus darvinistický.

Nelze popírati, že se u dětí již v útlém mládí jeví jakás sobeckost. Nemožno však sympatii vysvětlovati jakožto hmotný sklon dítěte k matce, prýšticí ze sobeckosti. Dítě přivyká kojné a jiným osobám, jež se k němu vlně chovají tak, jako k matce dotud, dokud do rozumu nepřišlo a nerozeznalo, že jsou to osoby cizí. Proto mylna jest theorie Spencerova.

Sympatie zakládá se na vjemech, jež si dítě osvojuje. Jsou-li vjemy

shodny náladě nervstva a dosavadním představám, povstává pocit libý, jenž se odnáší i k osobám, jimiž vjem byl způsoben; jsou-li vjemy neshodny, vzniká nelibost a povstává antipatie proti osobám, jež nelibost způsobily, ač-li předcházející pocit libosti se tolik neustálil, že pocitem nelibosti nebývá překonán. Tak jistě u děvčete chudého, o němž z počátku zmínka se stala, dojem, jež hoch velmožův na ně učinil, tak mocný byl, že nad všemi pozdějšími nelibými vjemy vítězil.

Čím častěji se libé vjemy téhož druhu opakují, tím více vzrůstá sympatie smyslová. Dítě sympatisuje se svými hračkami zrovna tak jako s rodiči. Ale opakování téhož vjemu často působí vysílení a ochabnutí nervstva a vzniká pocit nelibý, jenž opakuje-li se stále, aneb byl-li vjem silný, snadno zvrhá se v antipatii.

Jest velmi zajímavo tyto změny u dětí, jež smyslné pojmání ovládá, pozorovati. Nějaký srdnatější výkon spolužáka bývá příčinou, že vše kol něho se seskupuje, ale v nejbližším okamžiku, jest-li jim něco odepřel, sympatie mění se v antipatii. Nejinak chovají se děti, jež sympatie smyslná ovládá, vůči svým vychovatelům. Milým pohledem, úsměvy, žerty, dárky snadno lze sympatii dítek získati. Bylo by však pochybeno, lahoditi stále libými vjemy dětské těkavosti a získávati si tak sympatii. Sobeckost, jež není od přirozenosti, leč pudem sebezachování, takovou výchovou mění se v sobeckost skutečnou. Dítě rozmazlené nazírá na vše s hlediska pocitu příjemného a vše příjemné žádá pro sebe, neohlížeje se na jiné. Pravým sobcem není dítě od přirozenosti, ale stává se jím teprve nerozumnou výchovou. Proto jest dítě záhy zvykati i na pocity nepříjemné, ale pojití je s pocity libými tak, aby vychovatel sympatie chovanců svých neztratil. Hlavním však úkolem zůstává, aby vychovatel nepřestával na pěstění sympatie smyslné, ale aby povznášel chovance své k sympatii vyšší, na rozumovém oceňování vlastností osob a věcí založené.

Výchova k zevnější slušnosti, k laskavosti, na zevnějších formách založené, ke snaze získati si sympatie jiných úsměvem a vlídností, bez vnitřního oceňování lidí a chování se k nim dle mravní jich hodnoty, musí vésti k rozvratu ve společnosti, jak to vidíme tam, kde místo nauky křesťanské zavedena ve školách laická mravouka Spencerova, na sympatii a na odvozeném z ní altruismu založená. Rodiče smyslnou sympatií odchovaní, lnou přirozeně více k dětem sličným a zdravým, třeba jejich duše nebyla tak ušlechtilou, jako dítek jejich neduživých a méně sličných. Jelikož dosud sympatie u svém vývoji takového stupně nedostoupila, aby se egoism s altruismem vyrovnal, nemůže vychovatel, jenž nezná mravních zásad křesťanských a rovnosti všech lidí před Bohem, se všemi svými chovanci stejně sympatisovati. Sympatie jako zásada jednání působí, že příslušníci jedné obce, jedné národnosti, sympatisují jen se svými spoluobčany a spolunárodovci a že vylučují z úřadu a práce příslušníky jiné obce a národnosti. I přiostrhují se protivy mezi jednotlivými stavy a jednotlivci, a porušuje se spravedlnost.

Tak zvrhla se i u Židů výchova z počátku na zákoně Božím založená, ve výchovu, jež k lásce jen ku příslušníkům obce židovské vedla. Spasitel káral tuto převrácenost. Prokazujete-li, pravil k Židům, dobrodiní, těm jenom, kteří vám dobře činí, neb s kterými sympatisujete, co dobrého činíte; zda i pohané tak nečiní? Můj ale zákon jest, abyste dobře činili i těm, kteří vám protiventství působí. Pře krásně pak ukázal v podobě, jak nesympatický Židům samaritán, vida zraněného člověka u cesty ležeti, napřed, soubolem hnut jsa, k pravé lásce k bližnímu se povzněl a aniž

se ohlížel, kdo onen zraněný jest, rány jeho obvázal a o jeho ošetřování se postaral, kdežto židovský kněz a levita pominuli (Luk. 10.). Jak trefně tu vytknut rozdíl mezi sympatií a pravou láskou k bližnímu!

Výchova na pouhé sympatii založená vede k tvrdosti srdce vůči neznámým, neb lidem odporným. Proto musí vychovatel snažiti se, aby mládež postupem let z kruhu sympatie smyslné k čisté a nesobecké lásce k bližnímu povznášel. Toho však bez pevných a ustálených zásad mravních docíliti nelze. Dle zásad ethiky vývojové, jež jest relativní a s vývojem stále změně dle poměrů podrobená, nelze přece vychovati charakterů pevných. Toť možno jen dle zásad nezměnitelných, jimž Kristus Pán učil, jež životem svým dotvrdil a jež církev za nezměnitelné či za dogmata dle svého poslání, od Syna Božího obdrženého, v čas potřeby prohlásila. Nejsouť mravní zásady ty, leč vyslovením a lepším určením mravních zásad přirozených.

Teprve ve světle těchto zásad nabývá sympatie své pravé ceny paedagogické. Jest prostředkem, aby dítky navzájem se sblížily a tak uschopněny byly, by se k vyšší sympatii a k lásce k bližnímu povznesly. Proto nesmí vychovatel tohoto prostředku zanedbávati, ale bdíti, aby všichni chovanci navzájem sympatisovali. Docílí toho vedením a nabádáním k společné hře, rozmluvě, k prokazování si vzájemných úslužností. Nesmí však při tom zůstat, ale ihned poučením o pravé ceně člověka ve světle křesťanství a nejvyššího vzoru mravnosti Ježíše Krista duši dětskou z oblasti smyslného nazírání a citění nad všednost a sobeckost v řiši ideální pozvádati.

JIRÍ MEZÍRKA.

Kterak vyučování počtům ve škole obecné zaříditi, aby bylo praktické.

Svědomitý učitel raduje se vždy z dobrých výsledků, kterých v roce školním u žáků svých se dopracoval; naopak jest zarmoucen, ba zklamán, když výsledky namáhavé práce jeho jsou slabé neb špatné. Slabých výsledků tak často doděláváme se v počtech; zvláště bēřeme-li v úvahu, jak malé procento samostatných počtářů jsme toho kterého roku vyškolili.

Rozvážný učitel — vida kormutlivé výsledky práce své — nenařiká na žáky, na jich nechápavost a slabé nadání, nýbrž myslí bezděčně, že musí as základy pochybeny býti, na nichž praksi svou budoval, a pátrá po příčinách, které zavinily, že se uspokojivých výsledků u vyučování počtům nedodělal.

Žactvu — jak víte — nedostává se ponejvíce logické chápavosti; žáci nemají úsudku a nedovedou samostně i snadné užité příklady řešiti. A kteří žáci správný úsudek v počtech mají, usuzují pak správně i o věcech jiných, tedy správně vedenou učbou početní se formálně žák nejlíp vyškoluje a vedle mluvnice se k formálnímu vzdělání žákovu nejvíce přispívá.

Skrovné výsledky zavinila disciplína tato neznalostí činností povahy psych.-fysiologické u předmětu tohoto; jinými slovy, v této disciplíně budujeme tak často bez zřetele k psychologickému stanovisku žákovu a nešetřením případných pravidel didaktických, neopírajíce totiž učivo o postup přirozený, dětské přirozenosti přiměřený a nevyházejíce při volbě užitych

příkladů od názoru dětem blízkého, z okolí dětskému rozhledu nejbližšího, zkrátka my učbou touto děti často přetěžujeme a unavujeme.

Máme-li u žáků vypěstovati úsudek, máme-li z nich dobrých počtářů nadělati, musí učba početní býti názorná a názornou bude, když k vývinu pouček i k nacvičení těchto příklady ze života skutečného bráti budeme, při nichž přihlíženo bude k zájmu dítek městských i venkovských, k zájmu chudých i bohatých, k zájmu hochů i dívek; při nichž neopomeneme, by dle stupně žákova oživovány byly povídkami, hádankami a oříšky, by tento s chutí je počítal, aniž by o dřívější úmorné práci cos věděl.

Třeba učivo nové na známé navázati, řádně je objasniti, dokonale nacvičiti na prostých i užitých příkladech, často opakovati a tak jistě uspokojivých a trvalých výsledků se doděláme. Volbou užitých příkladů z okolí žákova vyhneme se učivu nesnadnému, nezáživnému, často zbytečnému a chápavosti žáků nepřiměřenému a těžkému; nebudeme žáky přetěžovati, tím méně unavovati.

Tyto a podobné myšlenky tanuly mi na mysli, když jsem sám počtům na škole obecné a měšťanské vyučoval, neb výsledky jiných posuzoval. Z této příčiny také umínil jsem si zkušenosti své s učitelstvem sděliti. Každý starší učitel má bohaté zkušenosti v disciplině této, očekávám však, že řádky těmito přece mnohým cenným zrněčkem posloužím, zvláště mladším kolegům.

Ríká se nám stále, učte prakticky, a přece vyučování počtům praktickým není. Co žádají osnovy? Žákům jest nabytí jistoty a zběhlosti v ústním i písemném řešení praktických příkladů početních, zabírajících také výpočty ploch a těles. Tedy dle osnov máme uschopniti žáky, by v životě příklady se vyskytující dovedli řešiti. Klade se tedy hlavní důraz na řešení příkladů praktických ze skutečného života.

A jak uschopníme žáky, by je řešiti dovedli? Když s nimi skutečně praktické příklady počítati budeme, a to po celou dobu školního vyučování — tedy na všech stupních; za to ale vynecháme příklady, které v životě skutečném nepřicházejí, neb pro život malé ceny, neb žádné nemají. A odkud běheme ponejvíce příklady ty? Obyčejně z početnice. Pohlédněme do nich! Mají hojnost příkladů, jest pravda, však takých, jakých třeba, málo, za to více příkladů, kterých život po lidech nikdy žádati nebude. V našich početnicích jest hojnost úkolů bez účelu a rozumu — jen na týrání žáků sepsaných. A myslíte, že v nových vydáních opravených jest to lepší? Jest i není! Opraveno mnoho, pravda, však takými, jakými mají býti naše početnice nejsou, neb vhodných a pro život případných příkladů v nich nemnoho.

Dle soudu mého má býti početnice jen snůškou prostých i užitých cenných příkladů bez methodického postupu a to zvláště pro školy venkovské, zvláště pro školy městské.

Methodický postup jest jen pro učitele, nikoliv pro žáky; tyto zbytečně jen mate — budiž proto z početnic odstraněn. A jak se to má s úkoly, tak také i s některými tvary početními. Tak mnohým tvarem početním trápíme žáky, ač jej v životě svém nikdy potřebovati nebudou. Vyučování počtům bude praktické, když příklady i početní tvary, které ze života brány nebyly, vynecháme; vyučování počtům bude praktické, když hbité počítání od užitého oddělovati nebudeme, nýbrž spojovati a to ústně i písemně (po půlhodinách).

Opravdu, nebylo by nesnadno dokázati, že početničky, jaké posud jsou, zbytečně si žáci kupují. Dle postupu se po většině neřídíme, neb

učivo nové objasňujeme na příkladech užitých, tedy vycházíme od názoru a ne naopak — vhodných příkladů užitých ony nemají; ty žákům sami zapisujeme neb diktujeme. Však mohlo by se mi namítati, že některých příkladů umělých, ač praktické ceny nemají, je v početnicích potřeba na cvičení soudnosti! Netřeba docela! Příkladem ze života žákova učí se žák nejen správně usuzovati, ale i dobře počítati. Právě úkoly jednoduchými, ze života skutečného volenými, svou průzračností a svým přirozeným spojováním poměrů číselných, postrádajících všeho umělkování a zbytečného přetěžování se formálně duch žáka nejlíp vyvíjí a cvičí, logicky učí se mysliti a souditi.

A nyní namane se otázka, který příklad v početnici vlastně je dobrý, který nikoliv a který třeba vynechati. Položme si při každém příkladě, který se žáky počítati máme, otázku: Jest možno, aby žák v životě příklad ten počítati mohl? Dostaneme-li za odpověď — ano — tedy jej řešme, když ale — ne — tu jej vynechejme a to bez jakékoli škody pro dítky. Aby příklady byly přípravou pro život, musí býti ze života skutečného brány. Za účelem tím třeba, pozorovati lid, jak v životě svém počítá. Tak jen zvíme, kolik toho z počtů potřebuje. Myslím arci při tom na lid, který na vzdělání školy obecné poukázán jest.

I. Nejvíce lidu je služebného a dělnického. Jak lid ten počítá? Kolik služby neb výdělku má za den, týden, měsíc, půl roku, rok. Kolik obdržel a kolik ještě dostati má. Z toho platí si životní potřeby, byt, šaty, daně, poplatky do nemocenské a úrazové pokladny, ukládá úspory do záložny neb splácí dluhy své. Z úspor koupí chaloupku, pole, kravku atd.

II. Dále jsou to venkované, hospodáři a hospodyně. Tito prodávají a kupují plodiny, drůbež, dobytek, ovoce, mléko, máslo, dřevo a kupují zboží kupecké, obchodní a výrobky řemeslníků; platí čeled, daně poplatky assekurační, ukládají peníze neb umořují dluhy, prodávají pozemky, a stavení, rozšiřují stavení hospodářská, odvodňují a zlepšují pozemky, kupují nářadí hospodářská atd., vedou o příjmu a vydání denník.

III. Dále jsou to řemeslníci. Tito vedle potřeb životních kupují suroviny, ze kterých zhotovují výrobky své a tyto prodávají. Piší účty, vedou v živnosti své nutné knihy, platí daně, nájem, poplatky nemocenské a úrazové, pojistné pro stáří, platí pomocníky své, spoří neb umořují dluhy; kupují pozemky, stavení atd.

IV. Konečně jsou to kramáři, krupaři a malí obchodníci. Kupují různé zboží, prodávají je a z výtěžku kryjí potřeby životní, platí nájem, daně, spoří, umořují dluhy, kupují stavení, pole atd. Třeba jim znáti vedení denníku o příjmech a vydání. O jiných třídách lidu mluvití netřeba; mají po většině odborné neb vyšší vzdělání.

Co uvedené třídy lidu potřebují?

Třeba jim znáti všem skutečné ceny různého zboží kupeckého, obchodního a výrobků řemeslných; ceny plodin, drůbeže, dobytka; paliva, svítiva; ceny polí, zahrad, luk a stavení; výši úrokové míry a poplatků nemocenských a úrazových. Třeba znáti různé daně, výši assekuračních poplatků, na život a majetek nemovitý. Sem spadá povinnost školy šetrným způsobem poučiti žáky o hesle „Svůj k svému“. Všem třeba znáti vedení denníku, inventáře, hlavní knihy, psaní účtů a upomínek, objednávek; všem znáti plošnou i tělesnou míru, proto třeba skutečně měřiti a počítati plochy stěn, tabulí, obrazů, stolů, dveří, podlah, střech, zahrad, luk, polí, náměstí; všem třeba měřiti a počítati krychlový obsah dřeva, kamení, písku, jam,

studní, zdíva, tedy plošnou i tělesnou míru věcí v přírodě skutečně se vyskytujících.

A jak dosáhneme toho? Snadně — když budeme žádat, po žácích — a také žádati musíme — by nám žáci skutečné ceny k příkladům udávali — tak se s cenami opravdovými seznámí. A děláme to? Ne vždy a všichni. — Toť učivo k užitým příkladům!

A kterých výkonů a kterých statí k tomu třeba? Sečítání, odčítání, násobení a dělení čísla celými i desetinnými, zlomky obyčejnými nejčastěji se v životě vyskytujícími, počet procentový a úrokový, ne mnoho miry plošné a tělesné. Ne mnoho toho, jak vidíte, však tomu naučme bez rozdílu všechny žáky (myslím žáky plnosmyslné).

Jiná jest otázka, zda jen tomu, co v životě člověka malého třeba, ve škole učíme a ničemu jinému!

Nežli však k této otázce přistoupím, chci se zmíniti o příkladech slovných. Slovnými příklady myslím ony, ku kterým žák sám čísla udává. Příklady slovnými nutíme žáka, aby myslil, mluvil, by tudíž na příkladech spolu s námi pracoval, vyučování se oživuje, obsah jich stává se srozumitelnější, povzbudí se součinnost, vyučování činí se zajímavým, učivo se vhodně koncentruje.

Ceny zboží a plodin pominu, uvedu hojnost látky jiné, která zde nám vhodně sloužiti může. Pěkné příklady dostati možno, počítáme-li počet obyvatelstva měst a vesnic v okresu, neb jich rozlohu katastrální; vzdálenost míst v okrese na kilometry a hodiny; kdy chodec neb vozka vzdálenost tu či onu urazí; kolik telegrafních tyčí se mezi dvěma osadami nalézá; počet dítek, žáků a žákyň; počet obyvatelů dle národnosti neb náboženství v osadě, okresu, zemi, počet domovních čísel v obci, okresu; kolik rolníků a chalupníků osada čítá; velikost polí, luk, lesů, pastvin v obci s přirovnáním s obcemi sousedními; počet kusů dobytka hovězího, koní, ovec a přirovnejme na kolik obyvatelů připadá 1 kus neb naopak; které daně osadníci platí a kolik, přirovnati s obcemi sousedními; výška domácích vrchů s přirovnáním k Radhošti, Lysé, Pradědu, Sněžce; podobně délka potoků a řek; počítejme výšku věže a přirovnejme s okolními; užíjme v příkladech, kdy byla škola, kostel, radnice a zámek vystavěna. Vysvětlete žákům léta římskými číslicemi na křížích, sochách, zvonech. Ať žák ví, kolik čísel, kolik mužských neb ženských jeho rodiště čítá. Kolik polí, luk, lesů má jeho otec a celá osada; které daně platí jeho otec; ať žák změří a vypočítá si, kolik plochy zastaveno je obytnými staveními, hospodářskými budovami, kolik plochy má nádvoří, zahrada atd.; žáci udávají velikost dle měřic, ve škole provede se pak na ha, a; ať si žák vypočítá, kolik plochy má střecha, kolik břidlic neb tašek průměrně třeba na pokrytí, na kolika vozích třeba toto dovésti, podobně s kamením a cihlami ku stavbám.

Příklady takové musí žáky zajímat! Příklady podobného druhu odstraníme nemethodický, nevhodný výběr příkladů; tím šetřiti budeme zároveň praktické stránky u vyučování početním a naváděti budeme žáky k samostatnosti, tak neučíme theoreticky, nýbrž skutečně prakticky a učivo vhodně koncentrujeme. Takovým způsobem uschopníme žáky, by dovedli mnohý příklad otci, matce vypočítati, čímž se skutečný zájem pro školu budí.

„Karle, co děláš?“, táže se otec. „Měřím, tatínku, naši zahradu; mám vypočítati panu učiteli, jak je velká.“ „No, a jak je velká“, táže se otec, když ji Karel změřil a vypočítal. „Tatínku, tolik.“ Otec vidí dle pozemko-

vých archů, že počítal dobře. Myslí, že to jen pan geometr dovede, ale vidí, že i jeho Karel. —

„Tatínku, u které společnosti jsi na stavení, úrodu pojištěn a kolik platíš?“, táže se Josef. „K čemu se tážeš?“ „Počítáme takové příklady ve škole. Já ti, tatínku vypočítám, kolik % vlastně platíš.“

„Petře,“ praví otec, „v pivovare prodal jsem 20 q ječmene dle vzorku za K 15.60; ječmen nebyl však řádně vyčistěn, proto jej pan starý nechtěl přijati; konečně přijal jej po srážce 3 $\frac{1}{2}$ % . Vypočítej mi, zda mi správně vyplaceno bylo.“

Kolikrát hošík řekne: „Tatínku, to já neumím, tak my nepočítáme ve škole.“ Že se tímto výrokem zájem pro školu nebudí, netřeba podotýkati. Uvedl jsem jen 3 příklady na doklad tvrzení svého. (Dokončení příště.)

ADOLF JAŠEK.

Poznámky k úpravě katechismu a biblických dějin.

Na katechetském sjezdě na posvátném Velehradě r. 1907 bylo vysloveno přání, aby se upravil katechismus. Dojde-li k tomu v brzkú, není mi známo, ale již při novém otisku katechismu a biblické dějepavy za souhlasu ovšem nejdůstojnějšího episkopátu může nastati potřebná změna v letopočtu.

Dítko i učitel mají hleděti na učebnici jako na knihu bezvadnou, a zvláště co se tkne katechismu, jest třeba, aby byl vzdálen i stín nepravdy a nedůvěry k jeho obsahu; tento musí býti nedotknutelným, neboť katechismus jest kniha, která má podávati zaručené, neochvějné a neomylné pravdy. I v tom, co přesně k učení náboženství katolického nepatří, musí býti podáno jen to, co jest naprosto zaručeno, co nedopouští pochybností.

Dosud však čteme v katechismu na otázku: „Kdy přišel slíbený Vykupitel?“ odpověď: „Slíbený Vykupitel přišel asi¹⁾ čtyři tisíce let po stvoření prvních lidí“. V Panholzrově vydání biblické dějepavy při pradějinách jest udán letopočet od Adama k Abrahamovi: okolo 4000—2000 let před Kr. P. Nemíním se prozatím rozepisovati o stáří pokolení lidského,²⁾ ale že nejlepší naši konservativní biblisté s tímto udáním letopočtu nesouhlasí, patrnó z jejich

¹⁾ Slovíčkem asi roztahovati 4000 na více tisíc let jest tu přece nepřirozeno.

²⁾ Kdo by se zajímal o předmět ten, poukazují ho na významnější příslušnou literaturu: Schanz, Das Alter des Menschengeschlechts. Freiburg 1896., B. Platz, Der Mensch, 1887. Paumier, Genealogiae biblicae cum Monumentis Aegypt. et Chald. collatae. 1887. Porzy, La terre et le récit biblique de la création. Reusch, Bibel und die Natur. Franz v. Hummelauer, Die Zeitenmesser der Urgeschichte. Stimmen aus Maria Laach. 1878. XIV. str. 41 a násl., 164 a násl., 270 a násl. Tamtéž, Der tertiäre Mensch str. 481 a násl. Die Eiszeit, tamtéž 1878 XV. str. 71 a násl., 173 a násl., 265 a násl. Tamtéž, Der diluviale Mensch str. 453 a násl. Tamtéž, Geologische Berechnungen des Absoluten Alters der Menschheit, 1879 XVII. str. 66 a násl., 140 a násl. N. Boulay, L'ancienneté de l'homme d'après les sciences naturelles. Paris 1894. Meignan, Le monde et l'homme primitif selon la Bible. Paris 1869. Vigouron, Les Livres Saints et la critique rationaliste. Paris. 5 éd. t. III. str. 452 a násl. Otázka ta pojednávána i ve všech Apologiích víry křesťanské.

děl approbovaných toutéž církevní vrchností, jež schválení dala i katechismu i biblické dějepřevě. A tato díla dávají se přece bohoslovci již v prvním roce do ruky, aby z nich čerpal poučení a nabýval přesvědčení.

Uvádím jen ty nejobyčejnější všeobecně doporučené pomůcky (schválené od nejdůstojnějších biskupů rakouských) přístupné každému theologu a nescházející snad v žádné seminární knihovně. Dr. Ant. Podlaha ve své knize „Biblické dějiny pro školu i dům“ (v Praze 1902) na str. 3. udává letopočet od stvoření člověka k narození Krista Pána asi na 6000 let, potopu na str. 9. datuje asi na 2570 let před Kr. P. Dr. Eug. Kadeřávek ¹⁾ praví, že stáří pokolení lidského až na naši dobu páčí se asi na 6000-8000 let, ale ani počtem 8000 let nejsme vázáni, a bude-li třeba překročiti 8000 let, není překážky se strany církevní. Dr. Aemilian Schoepfer ²⁾ posunuje vystoupení člověka na zemi nejdále do sedmého tisíciletí před Kr. P., rozptýlení národů do 4. neb 5. tisíciletí před Kr. P. a potopu tudíž ještě dále. Dr. Al. Musil ³⁾ na otázku, kolik let uplynulo od stvoření člověka do narození Krista Pána odpovídá prostě; „Nevíme“. Avšak uvádí, jak dějiny nás poučují, že čtyři tisíce let před Kristem Pánem byla obydlena celá přední Asie. Byly tam různé říše, města, chrámy, provozoval se tam obchod, průmysl, měli pozemkové knihy, psali trhové smlouvy, dlužní úpisy, měli školy, knihovny — zkrátka měli vzdělanost velmi vysokou. Dějiny nám praví, že byla čtyři tisíce let před Kristem Pánem obydlena severní Afrika i jižní Evropa. Provozovaly se tu stavby, zakládaly se osady, podnikaly se válečné výpravy. Znali hudbu, tepali ze zlata a stříbra různé ozdoby, stavěli chrámy, paláce a náhrobky, jimž se dnes ještě podivujeme. A jest to pravda? Pocházejí tyto památky skutečně z doby čtyř tisíc let před Kristem Pánem? Není to klam? O klamu tu není ani řeči. Máme dnes na million psaných památek z oněch dob. Udává se v nich, jak dlouho ten neb onen král panoval, co se kterého roku jeho vlády stalo, kdy byl ten neb onen chrám neb palác zbudován, kdy ta neb ona smlouva uzavřena a podobné. Sečteme-li tyto údaje a porovnáme-li je s jinými, obdržíme dosti spolehlivé letopočty.

Ale máme ještě lepší pomůcku. Národové tito poznamenávali bedlivě různá zatmění slunce i měsíce, a poněvadž se vším právem za to má, že podlehalo slunce i měsíc týmž zákonům jako dnes, mohou hvězdáři úplně správně vypočítati, na který den takové zatmění padlo. Takovým způsobem se opírá počítání let o pevné body, a kdo je popírá, nejedná správně.

Tak tedy již čtyři tisíce let před Kr. P. byl tehdejší známý svět zalidněn. Ale národové, kteří tenkrát v Babylonsku a v Egyptě bývali, nebyli prvými obyvateli těch končin.

V prastarých zbořeninách se nalézají neustále stopy národů, kteří od nich jak útvarem hlavy a nosu, tak i vzděláním úplně liší. Tito prastarí národové tvoří — abych tak řekl — úrodnou vrstvu, na níž budují svou vzdělanost Bablyoňané a Egyptané. Jsou tedy původem svým starší než 4000 let před Kr. P.

Ale čtyři tisíce let před Kr. P. nalézáme již různé řeči a různá plemena lidská. ⁴⁾

¹⁾ O původu tvorstva dle zpráv biblických. V Praze 1897. Vzděl. knih. katol. sv. IV. str. 48—63.

²⁾ Geschichte des Alten Testaments. Brixen 1902³ str. 86.

³⁾ Od stvoření do potopy. V Praze 1905. Vzděl. knih. katol. sv. XXXVI. str. 19.

⁴⁾ Tamtéž str. 18—19.

Tak líčí Dr. Al. Musil národy a jejich kulturu v době, kdy katechismus dle staré tradice¹⁾ nám podává stvoření prvních lidí.

O tom, jak staré jest pokolení lidské, církev sv. dosud ničeho nerozhodla,²⁾ ba není ani nějakého ustáleného učení theologů; není to tedy naukou církve sv., a tudíž nenáleží ani do katechismu, „ve kterém jest krátce obsaženo učení katolickému náboženství“.³⁾

Tvrdí-li sv. Řehoř Nyssenský⁴⁾ vůbec o účelu biblických dějin, že nejsou si účelem samy sobě, nýbrž jsou podány k poučení náboženskému,⁵⁾ pravi sv. Jarolím, největší znatel Písma sv. v církvi římské, výslovně o letopočtu biblickém: „Přečti si všechny knihy Starého i Nového Zákona a najdeš tak veliký rozpor v letopočtech, že ten, kdo na podobných otázkách houževnatě lpí, nikterak se nevzdělává, nýbrž naopak čas maří“. Podobně i sv. Augustin.

Nějaký spolehlivý letopočet z Písma sv. o stáří pokolení lidského sestaviti nedovedeme.

Předně ony knihy St. Z., jež vypravují o pradějinách nemají určité éry, jmenujíce jen rodokmeny. Sčítávatí číslice jednotlivých rodokmenův a stanoviti takto na základě bible určitý letopočet nejsme oprávněni, jak správně na to poukázal již P. Patrizzi⁶⁾ a nynější biblisté též dokazují: poněvadž ony rodokmeny jsou neúplné a sestaveny uměle (mnemotechnicky).

Čísla let udaných v bibli pak nezachovala se nám neporušena, jak tomu nasvědčují různé texty.⁷⁾

Ani církev sv. ani věda neopravňují tudíž vydávati za jisté pozitivní učení příchod Krista Pána po stvoření Adama asi za 4000 let.⁸⁾

Professor Dr. Ant. Wappler⁹⁾ ve své pro vyšší gymnasium určené učebnici katolického náboženství klade položku pro stáří lidstva dle chrono-

¹⁾ Kdo by se zajímal o přesné provedení a přísné obhajování téhož názoru, poukazuje ho ze starších děl hlavně k Isaaci Vossii, *Chronologia Sacra ad mentem veterum Hebraeorum et praecipue Josephi exposita*. Hagae-Comitum 1661. Z novějších děl obsažné, pracně sestavené a literaturou i citáty hojně doložené Gio. Giacinto Cereseto, *Introduzione Speciale al Pentateuco*. Genova 1893. str. 489-805 a Emmerich Alker: *Chronologie der Genesis im Einklange mit der profanen* (Manz, Regensburg 1881).

²⁾ Cardinal Mazzela, *De Deo creante*. Romae. Disp. III. artic. 4. n. 672: 1. »Chronologia generis humani, prout fundamentum habet in Scripturis et sensu Ecclesiae traditionali, etsi intra quosdam limites contineatur, non est omnino definita. 2. Licet quamlibet ex datis computationibus sequi; siquidem Ecclesia, quae nihil haec de re definit, omnes tolerat«.

³⁾ Odpověď na 3. otázku Vel. Katech.

⁴⁾ In Ps. 2¹ (Migue Patr. graec. XLIV. 489).

⁵⁾ Viz Franz v. Hummelauer, *Exegetisches zur Inspirationsfrage*. Freiburg 1904 str. 10 a násl.

⁶⁾ In *Evang. lib. III., diss. IX., cap. X. par. I.*

⁷⁾ O různých těchto textech viz některý spisek pojednávající o chronologii biblické, na př.: Dr. Roeckerath, *Biblische Chronologie*; Dr. Raška, *Chronologie der Bibel*; Dr. Schaefer, *Biblische Chronologie*; Knabenbauer, *Bibel und die Chronologie*. Stimmen aus Maria Laach. 1874. VI. Lederer, *Die biblische Zeitrechnung* a j.

⁸⁾ Tím ovšem odpadne i onen při katechismu a zvláště v kázáních tak oblíbený výklad o čtyřtýdenní adventní přípravě na narození Páně odpovídající čtyřtisícileté touze a přípravě ve St. Z. na příští zaslíbeného Vykupitele. Shoda číslic 4 jest jen nahodilá. Advent původně byl daleko delší a zaveden poměrně pozdě v církvi celé. Viz článek *Advent* v Kaulenově *Kirchenlexikonu*.

⁹⁾ *Lehrbuch der katholischen Religion für die oberen Klassen der Gymnasien*. Wien 1903³. II. Th. str. 106—116.

logických údajů Písma sv. na okolo 6000 let, ale v drobně položeném následujícím textu na desíti stranách dokazuje jen, že není možno počítati příliš vysoké stáří lidstva; o nějakém šestitisíciletí však v důkaze neděje se ani zmínky. Lépe by bylo, kdyby položku § 16. vypustil a ponechal důkaz bez údaje letopočtu šesti tisíc let.

Někdy se stává, že katecheta snaží se žákům důkaz ten v učebnici provést i světský učitel oprávněně na př. v dějepise poukáže na jeho nemožnost. Byl i katecheta několikrát zdůrazňoval, že církev sv. o tom ničeho nerozhodla, přece žák vida tvrzení to napsáno vedle jiných pravd náboženských a prý na základě bible sestavené, vzbuzuje nedůvěru ke slovům učebnice i učitelů náboženství.

Jako s údajem stvoření Adama podobně má se i s datem potopy.

Poněvadž však přes to jako do každé knihy dějepisné tak i do biblické dějepavy náleží nějaký letopočet, dobře učinili Dr. Jak. Ecker¹⁾ a Dr. Theod. Deimel²⁾ ve svých učebnicích St. Z., udávající dobu Adamovu před 4000 a potopy před 2500 lety. Jsou sice jisté meze, ve kterých dnešní věda letopočet tento udržuje, a k tomu bylo by třeba poukázati na školách středních asi ve smyslu a formě, jak píše Dr. Eug. Kadeřávek³⁾ anebo i zmíněný Dr. Ant. Wappler⁴⁾ s označenou změnou.

Ještě na jednu věc by měl katecheta aspoň na měšťanských a středních školách upozorniti při letopočtu biblickém. Jest to rok narození Páně a rok smrti krále Heroda Velikého.⁵⁾

V „Dějínách Zjevení Božího v Novém Zákoně“⁶⁾ od Procházky-Vondrušky na str. 8. pod čarou jest poznámka: Herodes vládl od r. 40. před Kr. — 3. po Kr. P. Takto ovšem učitel nepřijde nikterak do rozporu s vraždou nemluvnátek bethlemských vykonanou na rozkaz Herodův. Avšak udání, že Herodes zemřel dle našeho letopočtu r. 3. po Kr. P. má nejméně zastanců.⁷⁾ Většina badatelův, a to nejlépe o ustanovení roku narození Páně zasloužilých, udává, že Herodes zemřel dle našeho letopočtu v některém z let 7—1 před Kr. P. Nejvíce se jich drží roku 750 a U. C. t. j. r. 4. před Kr. P.⁸⁾ Tu ovšem může vzniknouti námitka, jak neostýchali se ji uvést jednotlivci⁹⁾ v dílech činících nárok na vědu a jak před nedávnem proletla skoro všemi socialistickými novinami, jak mohl prý usilovati Herodes o bezživotí v Bethlemě narozeného Messiáše, když dle výpočtů historických zemřel již několik let před narozením Kr. Pána.

¹⁾ Katholische Schulbibel. Trier 1906 str. 373.

²⁾ Altes Testament. Biblisches Lehr- und Lesebuch der Geschichte der göttlichen Offenbarung des Alten Bundes für österreichische Mittelschulen und andere verwandte Lehranstalten. Wien 1906 str. 2.

³⁾ O původu tvorstva dle zpráv biblických cit. str. 48—63.

⁴⁾ Lehrbuch cit. str. 106—116.

⁵⁾ Důležitější literaturu k tomuto předmětu udávají: Emil Schürer, Geschichte des jüdischen Volkes im Zeitalter Jesu Christi. Leipzig 1898—1901. Bd. I. František Fryč, Chronologie života Páně. V Praze 1906 str. 105.

⁶⁾ Praha 1898⁵.

⁷⁾ Frant. Fryč. Chronologie cit. str. 42—43.

⁸⁾ Tamtéž.

⁹⁾ Hase, Das Leben Jesu str. 44.

Proto povinností katechetovou jest upozorniti na nesprávnost naší éry světové,¹⁾ jež posunuje rok narození Páně o několik let blíže k nám. Nejvíce a nejvážnějších stoupců má mínění, které klade rok narození Krista Pána do některých z let 744—752 a. U. C. t. j. dle našeho letopočtu r. 7—2 před naší érou.²⁾

Rozhledy.

Rozhled světem.

— m — **Americké školství národní**, tak často u nás vychvalované, pozbude nesmírně na svém nimbu, jestliže je blíže seznáme. Dr. Knypers pobyl v Americe několik týdnů a studoval obecné školství americké a tu dovidáme se z jeho spisku, že v Americe není provedena zásada všeobecné závaznosti, není předepsán určitý postup, osnova vyučovací je taková, že každý vyučuje dle svého systému a postup vyučování je úplně nahodilý. Ve škole není otročké kázně, které ale lze docílit při nízkém počtu žactva velmi snadno. Žáci dostávají všechny potřeby zdarma, tedy pro žáky všecko dosti příjemné! Ale ne tak pro učitele. Sociální postavení učitelstva amerického je prabídné. Je bídně placeno, ustanovováno jen na dobu jednoho školního roku — a tu je přirozeno, že existují učitelé beze vší odborné přípravy a že, byť i byli učitelé, kteří absolvovali vysoké školy paedagogické, hledají jiné, výnosnější zaměstnání a 95 proc. veškerého učitelstva jsou síly ženské!

— m — **Organisace svobodomyšlného učitelstva v Rakousku** čítá 50.000 členů. Spolek katolických učitelů v Dol. Rakousích čítá 4000 členů. K říšské organizaci katol. učitelů patří 17 spolků. Jest to poměrně málo, ale počet členů stoupá.

— m — **Zoufalé poměry ve školství bukovinském**. Letos jest v Bukovině 293 učitelů a učitelek bez zkoušek maturitních a způsobilosti. Na škole v Mihově učí vesměs učitelé a učitelky bez normálního vzdělání. Ze 1740 v Bukovině působících učitelů jest 556 výpomocných t. j. 31·8 proc. ! Stále a stále dostavuje se před zkušební komisí do Černovic sotva 50 kandidátů a kandidátek, kteří kurs ručních prací, nebo několik tříd gymnasia absolvovali nebo dokonce jen obecnou školu „vystudovali“ !

— m — **Studium řeči v cizině**. V Prusku těm učitelům, kteří studují nebo studovati si přejí řeči cizí (frančtinu, angličtinu) v jich přirozených oblastech, udílí se šestiměsíční dovolená.

— m **Londýn** čítá dle předběžného sčítání lidu počátkem r. 1908 na 7 a půl milionu obyvatel.

— m — **Výsledky sčítání lidu v Německu**. Ve statistickém věstníku Německa ve IV. sešitu 1907 uvádí se, že dle sčítání roku minulého provedeného bydlí v německé říši 60,641.278 obyvatel.

Volná škola a vyučování náboženství na školách v Anglii. V „Paed. Rozhledech“ seš. 2. (1907) referuje Em. Havelka o pokusech ministra vy-

¹⁾ Frant. Fryč, Chronologie cit. str. 11—105. Příslušnou literaturu o Divišovi Skromném (Dionisius Exiguus), jež zavedl naši éru podává Frant. Fryč, v díle cit. str. 8—9 a Ideler, Handbuch der mathematischen und technischen Chronologie, Berlin 1826.

²⁾ Frant. Fryč v díle cit. str. 101—104.

učování Birella a Mac Kenna v Anglii o vyloučení náboženství ze školy končí článek slovy: „Pravil jsem ve svém spisku o volné škole, že tak silní spojenci, jako jest v Anglii vláda a lid, poradí si snadno se zpátečnickou šlechtou a hierarchií a že volná škola jest v Anglii jen otázkou času a to krátkého“ (str. 104). Oproti tomu přináší „Beseda Učitelská“ č. 47 (str. 543) tuto zprávu: Náboženství vyučují (na školách anglických) výhradně učitelé světší a to každého dne hned po zahájení vyučování as po dobu 30 až 40 minut. Vyučování náboženství zahrnuje zpěv žalmový, hymny, modlitby, čtení a výklad bible (starý i nový zákon). Katechismus se v Anglii nevyučuje (pozn.: ve školách anglikánských). Při vyučování náboženství spojují se alespoň nejvyšší třídy dohromady a vyučuje je obyčejně ředitel, čímž chce vyučování tomuto předmětu dodati větší důležitosti. V poslední době byla v parlamentu anglickém podána — ale neuskutečněna — předloha, by počet hodin náboženství věnovaný byl zmenšen. Z mnohých stran, zvláště z kruhů šlechty a venkovského lidu, ozvaly se hlasy, kteréž si této změny nepřály. Příčina záleží ve veliké pobožnosti lidu. Lid venkovský, a mnohdy i městský, zabývá se ve svých rozhovorech na místě jiných zábav rozpravami náboženskými, baví se zpěvem žalmů, jež svými melodiemi, které vyjadřují bol, touhu, radost, nadšení, lid uchvacují. Po všech městech i po venkově anglickém jsou rozvětveny spolky t. zv. „Salvation army“, které všedního dne i v neděli na veřejných místech s doprovodem hudby zpívají žalmy střídavě s výkladem jich slov. Kromě těchto nacházíme v Anglii veliké množství spolků náboženských, které odávají služby Boží na náměstích, ulicích, loukách a shromažďují kolem sebe zástupy příslušníků různých sekt. Není divu, že obyvatelstvo takto vychované přeje si zachování náboženství v neztenčené míře.“ Kdo tedy má pravdu; p. Em. Havelka, známý řečník z olomouckého sjezdu organisovaného učitelstva, jenž tvrdí, že si lid anglický volné školy přeje, či p. A. V. O. v „Besedě Učitelské“, jenž fakty dokazuje, že si jí nepřaje? Jistě že poslední. — *ch* —

Vyučování náboženství ve školách italských. Pokus vypuditi vyučování náboženství ze škol italských se nezdařil. Consiglio di stato (státní rada), jejíž členové jsou předními státními hodnostáři, postavili se proti ministru vyučování R a v o v i, který je předákem zednářským a jenž na nátlak radikálních zednářů vypracoval učební plán, dle něhož nemá náboženství býti již povinným vyučovacím předmětem na školách. — Dnešní předpisy pro povinné vyučování náboženství na školách italských jsou výsledkem kompromissu. V zásadě podnes platný zákon vyučovací z r. 1859, zvaný lex Casati, ustanovuje, že vyučování náboženství je na všech školách předmětem povinným. Zákon tento změněn byl v r. 1877 liberálem Cappinem, tehdy ministrem vyučování, v tom smyslu, že povinně se má vyučovati náboženství jen v těch třídách, kde jsou žáci, jejichž rodiče si toho přejí. Stačí však, aby třeba jen rodiče jednoho žáka podobné přání vyslovili, k tomu, by v té které třídě náboženství bylo předmětem povinným. Rodiče dítěte ovšem svého práva užívali vždy a všude, a to pálilo „svobodomyslné“ a zednáře. A proto radikální křídlo antiklerikálů, přemluvilo nynějšího ministra vyučování, zednáře R a v u, aby rodičům zmíněné právo odňal. A Rava vypracoval vyučovací plán, dle něhož náboženství není vůbec předmětem povinným. Státní rada (consiglio di stato) však tento vyučovací plán zamítla a poukázala zednářského ministra na cestu zákona. Tím ovšem je po naději, že náboženství bude ze škol vystrčeno. Neboť většina členů státní rady sedí buď v senátě nebo v poslanecké sněmovně, zná tedy smýšlení většiny

senátu a posl. sněmovny, a postavila se proti ministru vyučování u pevném vědomí, že zákon o vyloučení náboženství jako předmětu povinného ze škol, nenajde většiny. Je jisto, kdyby Rava podob. zákon předložil, že utrpí porážku. A nepředložil-li podobného zákona, pak usnesení státní rady samo o sobě je dostatečnou zárukou, že náboženství zůstane i na dále povinným vyučovacím předmětem. Není ovšem pochyby, že Rava si získá některého poslance, aby podal návrh na změnu školního zákona v tom smyslu, aby náboženství bylo jen předmětem nepovinným. Zamítnutí tohoto návrhu bude sice také porážkou vlády, ale přece ne tak značnou, jako kdyby vláda sama předložila osnovu zákona k témuž cíli. Zednáři tedy i v Itálii pohořeli.

Volná škola ve Francii. Mnozí u nás touží po poměrech francouzských. Tam je 30.000 sociálně-demokratických učitelů a 30.000 radikálně-socialistických. Přišlo to ve Francii tak daleko, že se v Paříži utvořilo „družstvo proti špatným učitelům“, v jehož čele stojí známý spisovatel a člen akademie umění, Maurice Barrés. Při zahájení první ustavující schůze družstva pravil Barrés: „Platíme ty lidi našimi penězi a proto nesmí nikdo po nás žádati, abychom trpěli takové učitele, kteří soustavně otravují naši mládež! Nechceme, aby oloupili tito soudruzi naše lidstvo o všechno mravní bohatství, vyrvali mu víru v Boha, život posmrtný a zodpovědnost za jeho činy. Nechceme, aby nakazili nepřátelé všeho šlechtného a dobrého oněch 60 procent hodných a vlasteneckých učitelů, které ještě máme. Otcové! Ubráníte se jim, jestli se v čas proti nim postavíte!“ Nebylo by totéž vhodnou radou u nás?

Kříž ve škole. Na rozkaz zednářské lože byl v Billé ve Francii kříž ze školy odstraněn. Ale městská rada jsouc si vědoma svého práva usnesla se jednomyslně, že kříž má opět ve škole býti umístěn. Ve slavném průvodu nesli dva radní dva kříže do školy. Učitel protestoval proti zavěšení křížů. Nebylo mu to nic platno. Obecní zastupitelstvo ve své budově si kříže umístilo přes odpor neznaboha učitele.

Vychovatelství.

— m — **Příspěvek ke studiu mravní stránky dítěte venkovského.** Učitel K. Krátký pozoroval 50 dětí z třetí třídy venkovské trojtřídky — tedy 5., 6., 7. a 8. školní rok — po stránce mravní a výsledky svého studia uveřejňuje pod zmíněným záhlavím v 1. čís. „Ped. Rozhledů“ t. r. Děti byly většinou z rodin námezdného dělnictva velkostatkářského.

A tu zjistil „nad vši pochybnost, že nějakého zvláštního názoru o Bohu, o závislosti na Bohu vůbec mezi dětmi není“. Jak to zjistil, jaké kladl v tom ohledu otázky on — netheolog — dětem volařů a nádenníků, těžko usouditi. Prvým prvkem náboženského života, vědomí totiž a nutná závislost tvora na Tvůrci, náleží nitru člověka individualního. Poznati tento prvek znamená postihnouti vnitřní určení. Jest člověku právě tak blízký jako nedostizný. Počíná okamžikem, kdy on počíná míti duši. Uvědomuje si však jeho působení teprve tehdy, když se tážeme ono záhadné: proč a odkud? A odpověď správnou chtít na to od dětí?

Ale p. učitel hned se opravuje a praví: „Děti mají sice pojem Boha, vědí o závislosti, o povinnostech k Bohu; tento transcendentní pojem s mnohou námahou byl jim vštípen katechetickým vyučováním, a proto také omezuje se mravnostní názor dětí jedině na ty přednosti a špatnosti, které jim během průpravy ku zpovědi byly dány. O nějaké samostatné sebekritice ovšem

ještě není ani stopy. Hřích, zlo, není dětem zlem proto, že ruší se jím mravní řád, ale proto, že se ke zpovědi jíti musí.“ Samostatná sebekritika u dětí!

Pane učiteli, znáte řecké „*γνωμί σεαυτον*“? Zkoušel jste to již na sobě? A děti kritisují, posuzují sebe právě, když mají jít k sv. zpovědi a ten návod sebekritiky, který jim byl dán během průpravy k sv. zpovědi, ten stačí jim i pro život, aby napravily to, čím porušily mravnostní řád!

Proč vy se vystříháte zlého? Jistě na prvním místě vám přijdou na mysl paragrafy, inspektor, soudy atd. a zřídka to právě, že se tím ruší mravní řád.

Správně usouzeno, že chlapci mají hlubší ponětí mravnosti a seriózněji zpytují sebe než děvčata. Pokud jde o mravnost i to je správným, že chlapci jsou mravnější než děvčata a že v letech asi mezi 10. – 14. rokem průměrná mravnost je lepší, než v letech od 8—10 let. To není nic divného! Od 8—10 let dítě nemá dostatečný pojem zlého, aspoň ne zpravidla, proto teprve v 10 letech vedeno je poprvé k I. sv. zpovědi. Před tím učiní ledaco, čeho dosahu nechápe, učiní co vidělo u neopatrných rodičů neb v přírodě a jinde. Že od první sv. zpovědi je na sebe opatrnější — dotvrzuje p. učitel předeslaným.

Divíme se však, jak nabyt p. učitel tak určitých posudků dětí v ohledu sexuálním! Dítě je stydlivo, ostýchavo! Nejlépe tu dovede posouditi katecheta, zpovědník, který mívá hrozné obtíže, aby rozpoznal, oč se jedná, neb správně píše p. Krátký: „zlé a neslušné často se zaměňují!“

Že sobectví jeví se u dětí záhy a že egoismus je základem duševní činnosti u dětí, to je naše stěžejná pravda, toť předpoklad, který musí znáti každý katecheta a na nějž nikdy nesmí zapomenouti, neboť k altruismu musí se děti teprve vychovávat, prakticky naváděti — a to se děje na prvním místě v náboženství.

—m— **Sexualethik u. Sexualpädagogik**, nejnovější dílo výtečného něm. spisovatele F. W. Förstera jest v zásadě proti všemu poučování o pohlavním životě a uvádí jako hlavní prostředky proti pohlavním hříchům buzení svědomí, vzdělání vůle a charakteru. „Mým pevným a zásadním přesvědčením je, že nejlepší pohlavní výchovou je správná výchova celková. Chování se mladého člověka je výslednicí jeho výchovy; byla-li tato změkčilou a jen zevnější neb výlučně rozumovou, tož padne takový člověk jistě prvnímu pokušení za oběť. Vedla-li ale výchova mladíka k tomu, aby sesílil jeho duševní cit oproti všemu smyslnému a sprostému (tedy svědomí), tu ví každý i beze všeho poučování docela určitě, čeho se má varovati.“

O výchově vůle píše též Förster: „Dle mého názoru záleží nejdůkladnější a nejučinnější pohlavní výchova v tom, aby již před začátkem puberty v oboru ostatních pudů naváděny byly děti k dobrovolnému cvičení se v sebezáporu. Pud výživy podává ku př. výtečnou příležitost k takovému cviku samostatnosti duševní. Dítě je rostoucí bytostí a proto úplně pudem puzeno, odmítá všecko potlačování; chceme-li je vychovati ku sebeovládání, musíme mu ukázati, že uplatňování duševní síly oproti tělu uvolňuje se v člověku vyšší bytost, která jinak zůstane utajenou. Ukažme, jak tuto sílu vůle pozvolným cvikem v maličkostech nabýváme a jak každý sebezápor v jednom oboru ihned ulehčuje vítězství v jiném oboru. Jsou dnes matky, které slyšely o nutnosti poučování v ohledu mravním a které se strachem očekávají chvíli, kdy tohoto poučení bude potřeby. Mnohem důležitějším by bylo, kdyby své děti naváděly k tomu, aby si občas ode-

přely nějaké zamilované jídlo, neb, aby hrdinsky přemohly svou lenost neb, aby si navykaly nedbatí na bolesti. — Takovýto cvik navádí přímo tradicionelně celý organismus k tomu, že duch nutí tělo se všemi pocity k poslušnosti. Necháme-li mládeži zavčas pocítiti radost z takové nadvlády duševní, pak poskytlí jsme jí nejlepší ochranu proti pohlavnímu pokušení.“

A o výchově charakteru, který úplně souvisí s výchovou vůle, píše Förster: „Jest co nejvíce litovati toho, že v dnešní škole již dávno není středem celého života školního výchova charakteru.“

Naší zásadou v tomto bodě je: ignoti nulla cupido! „Was man nicht weiss, macht einen nicht heiss.“ Mluvíme-li ale již o tomto předmětu, pak činíme tak šetrně s poukazem, proč dal Bůh prvním lidem šaty s poukazem na Cháma, ale vždy též s poučením velké síle modlitby, přímluvy nejčistší Panny a účinku častějšího sv. přijímání.

—m— **Duchovní dozor nad školou.** Revue „Der deutsche Schulmann“ uvádí v č. 7. dva zajímavé články. Gies: „Die Geistlichkeit u. die pädagogische Literatur“ a Dra Voigta rozpravu: „Náboženství či morálka“. První upírá duchovním právo dozoru nad školou a sice proto, že všude je zásadou, aby dozírající orgánové ať uměleckého, ať vědeckého, technického neb právního odboru byli nositeli a zvelebovateli duševního života dotyčného odboru, aby se účastnili na řešení naskytujících se problémů, aby žily v jejich hlavách i srdcích ideály oboru, v němž jest jim pracovati. Duchovní dle jeho mínění, museli býti a byli v minulosti nositeli duševního života národní školy, ale už více než 40 let nevyšlo prý z péra jejich ani jediného díla jakési důležitosti. Duchovní jakožto paedagogičtí spisovatelé už prý vymřeli! Jak smělé a nepravdivé to paušální tvrzení! Na poli moderní paedagogiky stali se duchovní úplnými cizinci — a proto nehodí se pro dozor nad školou!

Dr. Voigt ve své rozpravě uvádí některé pokyny ve vyučování náboženství a dodává: Idea mravnosti musí vésti nutně k uznání náboženských požadavků. V křesťanství by bylo mnoho látky vzdělávací, která odpovídá též psychologickým požadavkům a má proto vysokou vzdělávací cenu. Jen při víře v Boha a při myšlence na Boha mohla by se víra poukázati sama na sebe. Mravnost vede k Bohu. Proto učení mravnosti potřebuje náboženského základu; učení mravnosti bez náboženství jest rozporem samým v sobě.

Tak článkem druhým vyvrácen je článek první, neb účelem školy národní je nábožensko mravní výchova dětí a nositeli a zvelebovateli tohoto oboru jsou právě duchovní, v jejichž hlavách a srdcích žijí právě ideály tohoto oboru katexochén.

Volná škola a výchova. Organisované učitelstvo království českého projevilo spisem svého předáka Josefa Černého „Svobodná, volná škola a její význam i úkol v kultuře národní“ (1907) svoje vychovatelské vyznání. Jež vrcholí v těchto zásadách: Veškeré školství má býti odcírkevňeno, t. j. zbaveno vlivu církve. Církve dle přání rodičů vychovávejte si mládež svých konfessí samostatně, bez vlivu na výchovu mimonáboženskou a na účet příslušníků každé církve. Učitelstvo světské nebudiž přinucováno k vyučování náboženskému. Kulturní vývoj žádá odluku církve od státu a odstranění církve z vědeckého vychovatelství. Školství nesmí býti zneužito v boji klerikálův o moc světskou. Školství jest zájem veřejný, proto má býti vyjmutu z vlivu a odvislosti církevní. Výchovou třeba působiti k svobodě vědecké i náboženské; tedy církevní nevědecký, nesvobodný názor nesmí

ovládati vědu a učivo. Třeba sjednocení ducha vědou a ne tříštění náboženskými konfessemi, nesnášlivostí a fanatismem. O náboženství buď poučováno jako o faktech kulturně historických — buď hledáno jejich jádro — morálka — výslednice pro život pospolitý. — Tedy ne určitou konfessí ovládat výchovu! Do školy nepatří nic, co by rušilo harmonii lidskosti! (str. 181—182). — Toť tedy program organisovaného učitelstva českého v království! Jaký jest jeho krátký smysl paedagogický či nepaedagogický? Náboženství ven ze školy! Neboť kde bylo a jest náboženství bez společenského či církevního zřízení? Ale ovšem, z náboženství jakožto faktu kulturně historického má teprve býti hledána morálka. Zatím může život pospolitý a výchova býti bez morálky! Krásná věru zásada paedagogická! Či má býti křesťanská morálka nahrazena morálkou jinou, snad filosofickou? Kterou? V dějinách filosofie jest jich velké množství vyloženo, ale žádná z nich se neosvědčila a neměla vlivu na široké vrstvy lidové. Ale církev katolická svou morálkou obrodila národy, založila kulturu u všech národů evropských, nepovstala nikdy po dobách apoštolských, ale od samého Spasitele jest založena, a kněží této církve a věrní její příslušníci spoluzaložili a zachránili řeč a kulturu českou národní. Jest to „lidskost“, jest to paedagogický takt, chtějí tuto církev a s ní náboženství křesťansko-katolické vyloučiti „ze školství a ze zájmů veřejných“, z výchovy veřejné? Kdo jest ten, jenž ruší zde „harmonii lidskosti“ ve škole? Nejsou to ti, kteří ve jménu „vědy“ náboženství svých žáků urážejí? Jak se to snáší s výchovou jednotnou? Ale „výchovou — prý — třeba působiti k svobodě vědecké i náboženské“. Jsou hypothesis a theorie, jež co rok se objevují a po několika letech opouštějí vědou? „Třeba — prý — sjednocení ducha vědou a ne tříštění náboženskými konfessemi, nesnášlivostí a fanatismem.“ Kdo jen poněkud v dějinách církevních se poohlédl, ví, že nikdy nebylo takové snášlivosti a takové umírněnosti náboženské, jako právě v době přítomné; kdo ale jen poněkud vědy si všímá, ví, že nikdy nebylo tolik vědecké nesjednocenosti a roztržitosti, jako v době přítomné. Po sjednocení volají všichni vážní vědátoři, po ní volá filosofie, ale jsouc sama roztržitá, marně volá. Komenský pokoušel se sjednotiti vědy ve své pansofii na základě náboženském, a to křesťanském; organisování učitelé čeští prohlašují sice svým předákem, že „čím intensivnější jsou vlivy cizích kultur a sil . . . tím intensivnější musí býti péče výchovy o uchování individuality národní a samostatnosti“ (str. 16), ale sami vnášejí do lidu a ve výchově uplatniti se snaží zásady vývojové nauky cizince Spencera, jehož vědeckou kvalifikaci trefně odsoudil Barth, že „nepoznal dualismu skutečnosti, protivy přírody a ducha“. (Falckenberg, Dějiny novověké filosofie přel. Dr. Fr. Procházka str. 726). A pak volají tito moderní paedagogové, že „pokrokem moderním šíří se propast mezi církví a moderní společností“ (str. 53) a chtějí tímto sofismatem opodstatniti své protizákonné a nepaedagogické jednání. — ch —

Vyučování.

O výchově slabomyslných vede se čilý rozhovor v časopisech paedagogických. Píše o ní Jos. Zeman v „Učit. Přehledu“ č. 1.—2., v „Časopisu učitelů“ č. 19.—20., MUDr. Herfort v „Paedagogických Rozhledech“ č. 2., Karel Krivý v „Učiteli“ č. 23.—25. Všude vyznívá nárek, že scházejí nám ústavy pro slabomyslné. V Německu bylo roku 1904 na 97 místech 112 ústavů s 22.949 chovanci, mezi nimiž 7354 epileptiků a na 129 místech 167 pomocných škol s 492 třídami a 10.616 žáky. V posledním třiletí zří-

zeno bylo ještě 11 nových ústavů a v 46 městech 47 pomocných škol s 87 třídami a 1912 žáky. Mimo to zřízeno v Berlíně 29 vedlejších tříd. U nás jsou pomocné třídy v Praze na Starém Městě u sv. Haštala a v Libni. Nový školní řád pomocné školy sice doporučuje, ale vše jest u nás ještě jen ve stadiu theoretických rozprav; k činu nelze se dostat pro samou činnost, jež leží mimo obor výchovy sociální. V Německu paedagog, lékař a kněz svorně pracují v ústavech pro slabomyslné, ba kněz na mnoha místech stojí v čele takového ústavu, u nás plýtvá se čas a síla na papírové a řečnické rozpravy, jak vypuditi kněze a náboženství ze školy a výchovy. V Německu při vši konfesijnosti školy tolik ústavů pro ty ubohé, u nás žádného! Proto je také výsledek v Německu utěšený. Skoro každoročně odbývají se konference ředitelů ústavů a odborníků jak lékařských, tak paedagogických. Pozorování dětí v ústavech jsou zdrojem mnohých poznatků psychologických a pathologických, jichž se pak používá ku zdokonalení method vychovávacích a léčebných. Příčina slabomyslnosti shledána v zatíženosti rodičovské následkem tuberkulosity, krevní příbuznosti rodičů (jak moudře stanoveno pokrevenství jakožto překážka manželství od církve), syfilis, ale zvláště následkem alkoholismu, takže dle šetření Dahlova 50 až 60% slabomyslných dětí z rodičů alkoholiků pochází.

Uznává se za správné, aby děti slabomyslné, méně schopné neb zcela neschopné prikazovány byly ústavům, kdež by se léčily a cvičily v pracích řemeslných, hospodářských a zahradnických. I pracovní kolonie ve Frankfurtě nad Mohanem a v Pleischwitzu u Vratislavi zřízeny a na loňské konferenci v Saské Kamenici ředitel pomocné školy ve Vratislavi, Alois Schenk, další jich zřizování velmi doporučoval. Slabomyslné děti vzdělání schopné mají býti prikazovány školám pomocným. Ve třídách bývá as 10 dětí a učitelé vzdělávají se na zvláštních kursech pro výchování slabomyslných.

—ch—

Modelování dětí všimli si důkladněji učitelé J. Mauer a Jos Tůma a podávají zprávy o svém pozorování v „Paedag. Rozhledech“ č. 1.—2. Kdežto prvý z nich věnoval pozornost dětem hnětoucím dle představ o ptáčích, zvířatech a lidech, jež nabyly nazíráním na obrázky, pokusil se druhý o samočinné modelování 10 chlapců a 15 děvčat druhého oddělení 2 třídy v půlhodině tělocvičné a shledal, že v této půlhodině 67 procent výtvorů pořídila děvčata a 33 procent chlapci. Rychlost u děvčat dá se vysvětliti tím, že doma při hnětení těsta pomáhaly a také většinou pečivo a nádoby kuchyňské modelovaly, kdežto hoši více panáky a zvířata formovali. Účelem tohoto paedopsychologického pozorování jest, použití poznatků nabytých k buzení zájmu a zjednávání zručnosti pro ruční práce, napomáhati představivosti dítek co do předmětů v prvouce a zdokonalovati metody kreslení.

— ch —

Výchova dívčí.

Pěkný spisek o výchově dívčí vydal L. Weigner pod názvem: „Dívčí školství pokračovací a odborné jinde a u nás“ (Nákl. Ústř. spolku českých žen v Praze), v němž na základě nabytých pozorování přeje si pro poměry naše dvojího druhu pokračovacích škol dívčích: 1. dívčích škol rodinných (hospodyňských), 2. řemeslných. Vyučování na nich nemá býti rázu všeobecně-vzdělávatelného, nýbrž odborného. Všeobecného vzdělání má se dostat dívkám na školách obecných a měšťanských, jež mají býti i průpravou školám pokračovacím.

— V pravdě perfidním způsobem pomluvila kněžstvo odchovanka klášterního ústavu učitelského, odborná učitelka na dovolené, Zd. Wiedermannova, na sjezdě volných myslitelů v Praze a otiskla s vynecháním zabavených míst svůj výpotek ve své „Ženské revui“ roč. III. č. 1. Odvetou napsal o této vychovatelce kterýs duchovní do „Hlasu“ zprávu velmi delikátní, jež zůstala bez odpovědi. České přísloví dí: Kde kdo sedá, druhého tam hledá!

— ch —

Vesna.

Jaké stanovisko zaujímá brněnská Vesna k otázce vyššího studia a vzdělání ženského vysvítá nejlépe z projevu, který jménem Vesny učinily delegátky na schůzi Dívčí Akademie pro vyšší vzdělání ženské 5. května r. 1907.

Pí. A. Nesvadbíková přednesla za Vesnu následující projev, výborem schválený:

„Výbor ženského vzdělávacího a výrobního spolku Vesny v Brně pověřil mne zároveň s odbornou učitelkou sl. Zvěřinovou čestným úkolem, abych zde veřejně projevila stanovisko, jaké zaujímá spolek Vesna k programu dnešního dne: „k otázce vyššího studia a vzdělání ženského.“

Mohla by krátce říci: souhlasíme se vším, co přispívá k duševnímu povznesení každé ženy a bylo by tím řečeno všecko, za čím Vesna spěla a pro co pracovala od prvých skromných počátků svých až po dnes — všecko, co posud neuskutečněno, dřímá v našem spolku, neuskutečněno hlavně z příčin podmíněných přirozeným vývojem. Hned již ve svých stanovách vytkla si Vesna za cíl povznesení a rozšíření ženského vzdělání za účelem zabezpečení hmotného vzájemnou součinností. Majíc na zřeteli vytknutý cíl, zdokonalovala a rozšiřovala Vesna své školy, jak se toho jevila přirozená potřeba.

Dobře jest tato součinnost Vesnina vystižena několika slovy ve výroční zprávě spolkové za dvacátý rok škol Vesniných. Vesna nepřijímala věci hotové, nýbrž hledala, tvořila, a dnes, kdy práce ta jest z velké části za námi, můžeme říci, že hledala vždy na cestě přirozené, zkoumajíc potřeby doby a lidu. Předcházela proudům veřejným, jsou hotova vždy v pravou chvíli přijíti nejen s návrhem, ale hotovou věcí vstříc. A když nahlédneme do ostatních zpráv Vesniných, tu se všude shledáme se zdůrazněným požadavkem, aby ženám bylo umožněno všestranně vzdělávati se a dle schopností individuálních rozšiřovati vědomosti buď k nabytí samostatného postavení, anebo ku vlastní potřebě, ku zkrásnění vlastního žití. Za účelem zdokonalování svých škol Vesna nezelela nikdy nákladu a vysílala nejlepší své učitele a učitelky do jiných zemí, aby, shlédnuvše tam dobré a krásné, přizpůsobili to vlastním potřebám, vlastnímu ústavu. S doklady těchto studijních cest shledáváme se opět ve výročních zprávách škol Vesniných.

Proč to zde všechno uvádíme?

Jediné proto, abych poněkud jen poukázala na Vesninu činnost, která směřovala vždy jen k tomu, aby její školy výš a výše se nesly. Tato činnost jest dostatečným důkazem, že Vesna vždycky pracovala ku povznesení ženského vzdělání a souhlasila s každou prací, nesoucí se tímž směrem.

Vesna, souhlasíc, plně, aby ženě byly otevřeny všechny zdroje vědění a umění, uznává nejen právo žen na studia univerzitní, ale, uznává také plnou oprávněnost žen, aby jim byly otevřeny všechny školy vůbec, ze-

jména vyšší školy odborné, a hlavně zdůrazňuje Vesna požadavek, aby ženám vedle universit byly přístupny techniky.

Nejenom že by se ženám otevřely zcela nové cesty působení, ale také mnohé ženy by mohly studiem některých technických oborů své individuální schopnosti lépe uplatnit než na universitě. Tedy nejenom že souhlasíme s vyšším studiem žen na universitě, my chceme také mít pro ženy otevřeny odborné školy a techniku. Ze všeho, co uvedeno, vysvítá, že Vesna vždycky stála a stojí na straně pokroku v otázce ženského studia. Jako rozšiřovatelka své školy, tak také jevila vždycky upřímnou radost z každé nové dívčí školy, všude radou a zkušenostmi svými ochotně přispívajíc, a to nejen doma, ale i v jiných zemích, kdekoli byla o to požádána. Akci za zřízení dívčího gymnasia na Moravě Vesna vítá a přeje jí plného zdaru.

Končím přáním, aby otázka ženského studia nabývala vždy více porozumění v kruzích nejširších, aby touha po vzdělání a studiu stala se u žen všeobecnou a zabrala všechny vrstvy, aby pak také povolání a rozhodující kruhy více pozornosti a blahověle věnovaly ženskému studiu a vzdělání vůbec. Lepšimu, jasnějšímu žití příštích žen, pro něž všichni zde přítomní slibujeme pracovat, přeji plného zdaru!

Druhá delegátka, odborná učitelka sl. Žofie Zvěřinová, proslovila následující:

„Ženský vzdělávací a výrobní spolek „Vesna“ v Brně, jako spolek po přednosti školský, snaží se vždy o vyšší a hlubší vzdělání i studium žen, podporuje vůbec vždy a ve všem snahy, jež se nesou za větším rozvojem práv ženských. Činy mluví zde za spolkový názor na otázku vyššího ženského studia.

Spolek sám založil hned v prvních letech svého trvání v r. 1888. vedle své školy průmyslové i školu literární pro dívky, a pak r. 1901., kdy byla v život uvedena lycea, zakládá Vesna první české lyceum a připravuje tak půdu pro studia vysokoškolská.

Je s podivením, že dnes, kdy otevřena je ženám universita (až na fakultu právnickou a bohosloveckou), vysoké školy technické nepřipouštějí do svých síní ani absolventek s maturitou s reálky, ba ani ne hospitantek.

Spolek Vesna zdůrazňuje proto na tomto místě také onen požadavek žen, by jim byly i brány vysokých škol technických otevřeny. Stávající lycea nechť se případně rozšíří o 1—2 třídy, a maturita na těchto reformních lyceích ať má plnou platnost maturity z reálky, oprávnujíc ke vstupu na techniku.

Spolek Vesna v souhlase s prohlášením Dívčí akademie, aby zřízením dívčího gymnasia rozšířilo se vzdělání klasické, připojuje k prohlášení návrh, aby vzdělání technické, tak jako již v celé řadě států evropských, u nás pak v Uhrách, bylo i v Rakousku ženám přístupné.

Vesna zařizena jsouc na prospěch vrstev středních a nezámožných, snaží se vedle povšechného praktického vzdělání pro vlastní domácnost poskytnouti dívkám i náležitého výcviku k samostatným povoláním; posud mohly se v průmyslové škole připravit dívky za švadlenu prádla nebo šatů, za učitelku ručních prací nebo za kuchařku; ve školním roce 1906-7 přibyl kurs ku vzdělání pěstounek pro školy mateřské se cvičnou školou mateřskou a vykonány všechny práce přípravné pro školu pro učitelky vaření a hospodářství.

O sjezdu pěstunek moravských z mateřských školek pořádal výbor a ředitelství průmyslové školy Vesniny s jednotou pěstunek výstavu hraček, prací pěstunek i dětí školek mateřských a různých pomůcek vyučovací. Mimo tuto výstavu pořádala kuchařská škola v březnu výstavu kuchařskou a vyšší dívčí škola v červnu výstavu ženských prací, výkresů a pomůcek přírodopisných.

V březnu konala se ve Vesně ustavující schůze bývalých chovank škol Vesniných, nyní v Brně žijících, svolaná proto, aby stalo se dohodnutí, jak nejlépe oslaviti 25tileté trvání škol Vesniných a 40tileté trvání spolku v roce 1910—1911.

V neděli 16. června byla schůze bývalých chovank pensionátních a odevzdaly před svým odjezdem starostce 50 K jako základ stipendia, které chtějí školám věnovati bývalé chovanky pensionátu Vesnina.

O přednáškách spolkových byla návštěva vždy četná; účastnili se jich mimo členstvo i hosté a žákyně škol Vesniných.

Z prostředků spolkových poskytnuty příspěvky na vánoční podělení chudých dětí školních v Bystřici nad Bečvou, v Ledvicích u Duchcova, v Rychvaldově ve Slezsku, v Trutnově a ve Frýdku, místnímu odboru Národní jednoty v Olomouci pro českou školu v Úřední čtvrti, Dobročinnému komitétu dam v Novém Jičíně na opatrovnu, obecnou a měšťanskou školu a příspěvek Asylu českého herectva k uctění památky zvěčnělé umělkyně Hanny Kvapilové.

Valnou hromadou dne 26. září 1906 zvolena po šestnácté starostkou paní Adéla Koudelová.

Spolek má 43 zakládajících, 105 činných a 435 přispívajících členů.

O správu škol spol spolku Vesny má péči dozorní rada, již tvoří správní rada spolku Vesny, zástupcové vys. c. k. ministerstva kultu a vyučování a zemského výboru a ředitelstva škol Vesniných.

Školy spolku Vesny obsahují: dívčí školu průmyslovou, dívčí lyceum a vyšší dívčí školu.

Průmyslová škola poskytuje dívkám, jež vybyly školu obecnou nebo měšťanskou, povšechného vzdělání a praktických vědomostí, jež buď jako budoucí hospodyně budou potřebovati, nebo které by je uzpůsobiti mohly k samostatné výživě jako pěstounky, učitelky ženských prací, jako švadleny, kuchařky, modistky atd. Literární předměty na škole průmyslové jsou: náboženství, zdravotvěda a vychovatelství, čeština a vlastivěda, počty a účetnictví, domácí hospodářství a kreslení.

Škola průmyslová dělí se na školu dvouletou, v níž kromě šití prádla a šatů učí se žákyně také vařiti, a na školy roční na šití šatů a vaření pro žákyně starší a pokročilejší. Pro dívky, které naučiti se chtějí přípravě pokrmů jednoduchých i jemnějších buď pro vlastní potřebu, nebo aby jako kuchařky hledaly své obživy, zřízena jest při škole průmyslové škola kuchařská, která pořádá do roka tři kursy. Ročník ku vzdělání učitelek ženských prací má právo veřejnosti (vyn. c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 19. dubna 1906, čís. 14.071) a konají se v něm zkoušky za učitelky koncem školního roku. Ročník ku vzdělání pěstunek pro školy mateřské poskytuje žákyním toho vzdělání, jehož pěstounkám ve školách mateřských je třeba; seznámí se důkladně a zevrubně s účely vychovávání ve škole mateřské i s prostředky a způsobem jeho. Školka mateřská je doplňkem ročníku ku vzdělání pěstunek

i ostatních ročníků školy průmyslové. Chovanky školy průmyslové navštěvují po skupinách školu mateřskou a chovanky ročníku ku vzdělání pěstounek konají v této cvičné škole praktická cvičení ve vyučování. Škola pro učitelky vaření a hospodářství na školách kuchařských a hospodyňských otevřena bude počátkem šk. roku 1907-8. Účelem školy té je, poskytnouti chovankám příležitosti, aby nabyly náležité hotovosti a zkušenosti ve případě dobré a chutné stravy, jakož i ve správném hospodaření, aby naučily se znáti ceny trhové a způsoby levného a výhodného nákupu a osvojily si jistotu u vyučování, jakož i v administrativním vedení školy kuchařské nebo hospodyňské. — Žákyním školy průmyslové přístupny jsou dále různé odbory a kursy. Jsou to jednak praktické odbory, které přiřaděny jsou vyšší dívčí škole (jazykový, obchodní a hudební), a mimo to odbor krajkářský, na vyšívání, odpolední kursy na šití, kurs na vaření, kurs modistský, kurs na praní a žehlení. — Ve večerní škole zařízena je pro dělnice v továrnách a služky, které mohou svému vzdělání jen dobu večerní věnovati. Ve škole večerní pořádají se kursy na šití prádla a šatů i na kreslení stříhů, na vaření a kursy pro chůvy, v nichž seznámí se účastnice s hlavními pravidly vychovatelskými i zdravotními a naučí se pobaviti děti hrami a různými drobnými pracemi.

Dívčí lyceum poskytuje dívkám obecného vzdělání důkladnějšího, nežli poskytuje škola obecná a měšťanská, s přirozeností ženskou se srovnávajícího, se zvláštním zřetelem k jazykům a literaturám moderním a připravuje je zároveň na zvláštní povolání samostatné. Dívčí lycea mají po 6 třídách a přísluší do kategorie středních škol jako gymnasia a reálky, a jsou podrobena dozoru c. k. zemské školní rady. Předměty učebné jsou: náboženství, čeština, němčina, francina, zeměpis, dějepis se zvláštním zřetelem k dějinám kulturním a umění, arithmetika, přírodopis, fyzika, kreslení a rýsování, krasopis. Nepovinně vyučuje se vychovatelství, latině, zpěvu, tělocviku, ženským pracím a těsnopisu.

Ve školním roce 1906—07 bylo v Rakousku dívčích lyceí 41, z těch 3 česká, 8 polských, 1 rusínské, 26 německých, 3 italská.

Absolventky dívčích lyceí, které se podrobily zkoušce maturitní, mají tato práva 1. Mohou se dáti zapsati za mimořádné posluchačky na všech rakouských universitách. 2. Vysvědčení dospělosti je průkazem při zkoušce způsobilosti učitelské na lyceích po 6 semestrech na filosofické fakultě. 3. Znamky na vysvědčení dospělosti z lycea mají platnost na vysvědčení dospělosti z ústavu učitelek. Zkouška se doplňuje z těch předmětů, ze kterých není známky na vysvědčení dospělosti z lycea,¹⁾ však vždy z vychovatelství, z methodiky jednotlivých předmětů vyučovacích na školách obecných a z praktických pokusů. 4. Ku připuštění na praxi poštovních úřednic požadují se první čtyři třídy dívčího lycea. Absolventky celého lycea se zkouškou dospělosti mají přednost před všemi ostatními žadatelkami. 5. Absolventky dívčích lyceí mohou po zkoušce dospělosti, když doplní předepsanou zkoušku z jazyka latinského, studovati na lékárnictví.

¹⁾ Vynesením c. k. ministerstva kultu a vyučování ze dne 19. října 1907 bylo nařízeno, aby abiturientům středních škol (gymnasií, reálek, lyceí, podstupující-li zkoušku doplňovací na ústavech učitelských, přepisovaly se pouze známky z předmětů povinných. Z předmětů, které jsou na středních školách nepovinnými, jest vždy konati zkoušky. Tím pozbývá platnosti dřívější nařízení pro absolventy středních škol a lyceí o zkoušce ze zpěvu, tělocviku a (pro učitelky) ze ženských prací.

Vyšší dívčí škola obsahuje školu měšťanskou a roční kurs pokračovací s praktickými odbory: obchodním, jazykovým, hudebním a hospodyňským. Úkolem jejich je zvýšiti úroveň dívčího vzdělání a poskytnouti též vědomostí praktických, které by připravovaly pro domácnost i pro různá povolání. Prvé tři třídy mají právo veřejnosti (vysvědčení mají touž platnost jako z veřejných měšťanských škol). Čtvrtá třída je organisována jako roční kurs pokračovací pro žákyně, které školu měšťanskou vybyly. Vyučuje se v něm dopoledne povinným předmětům všeobecně vzdělávacím, odpoledne pak možno věnovati se některému z odborů, jež k vyšší dívčí škole připojeny jsou. Spojí-li žákyně ročník pokračovací s odborem obchodním, nabude takového vzdělání obchodního, že může získati místo v kancelářích a obchodech. Odbory spojené s vyšší dívčí školou jsou nepovinné a vyučuje se v nich jen odpoledne. Přijímají se do nich žákyně mimořádné (z lycea, ze školy průmyslové, i takové, které nechodí do žádné jiné školy Vesniny). V odboru obchodním vyučuje se účetnictví, obchodní nauce, psaní, těsnopisu a psaní na stroji. V odboru jazykovém vyučuje se německé a francouzské konversaci. Odbor hudební poskytuje vzdělání jako škola hudební a vyučuje se v něm hře na piano, hře na housle, solovému zpěvu a theorii hudební. V odboru hospodyňském vyučuje se šití prádla a šatů, vaření praní a žehlení.

Počátkem roku školního 1907-08 otevřena byla **škola učitelek vaření a hospodářství na školách kuchařských a hospodyňských**. Zkušební komise jmenovaná ministerstvem kultu a vyučování vynesemím ze dne 5. září 1907. (pí. Renata Tyršová z Prahy, šk. rada p. Frant. Mareš, předsedka Vesny pí. A. Koudelová, ředitelka Eliška Kozlová, odborná učitelka Klem. Hatlánková a primář. MUDr. Jar. Elgart) přijala po vykonaných zkouškách přijímacích kandidátek 15 (podle statutu smí býti pouze 16 účastnic). Škola zřízena byla za účelem, aby odstraněn byl nedostatek vyučených učitelek pro kuchařské a hospodyňské školy. Nabývají školy hospodyňské a kuchařské v moderním sociálním životě stále většího významu, ježto možno jimi pečovati o zdravý, praktický, vskutku ženský směr výchovy dívčí. Moravský sněm zemský věnoval nově zřízené škole této subvenci 2000 K a chovankám jejím čtyři stipendia po 200 K.

Ředitelkou školy průmyslové je sl. Eliška Kozlová.

Ředitelem dívčího lycea je c. k. školní rada p. Fr. Mareš.

Ředitelem vyšší dívčí školy je p. Jos. Němec.

Do všech škol Vesniných chodilo ve školním roce 1906-7, 2276 žákyň, do kursů večerních 471 účastnic, celkem 1747 žen a dívek.

Všech, jež sučastnily se ve školním roce 1906-7 vyučování ve škole průmyslové a v kursech s ní spojených, bylo 1193.

V šesti třídách dívčího lycea bylo ve školním roce 1906-7 296 žákyň.

Na vyšší dívčí škole bylo ve školním roce 1906-7 258 žákyň.

Správu pensionátní vede dozorčí rada pensionátní, jež skládá se ze správní rady spolku Vesny a z dam správkyněk pensionátních.

Dívčí pensionát spolku Vesny založen byl r. 1891. za účelem tím, aby dívky byly náležitě vychovávány a zároveň opatřeny tak, aby je rodiče bezpečně mohli dáti z domu, dopřávajíce jim dalšího vzdělání. Pensionát náleží ku školám Vesniným. Na chovanky dozirají ustanovené dámy správkyně. Stránce zdravotní věnuje se svědomitá péče. Pečlivě dbá se čistoty. V pensionátě svítí se elektřinou, je postaráno o čerstvý vzduch,

o pohyb na volném prostranství. Potřebným vědomostem a zručnostem učí se dívky ve školách Vesniných. Chovanky přijímají se pouze na celý rok. Pouze vyjimečně přijmou se chovanky i ve školním roce. Přijímá je dozorčí rada pensionátu spolku Vesny. Řád pensionátní zasilá na požádání dozorčí rada:

Správa pensionátu pečovala bedlivě v minulém roku o to, aby pensionát přiblížil se směru, který je mu v programu vytčen následujícími statěmi:

A) O dívčím vychování.

Děvče, dle nynější mody vzdělané, zná velmi mnoho, jen samo sebe nezná; ví toho náramně mnoho, jen to neví, kde leží základ pravého štěstí; děvče nynějšího vychování, a buďší měšťanská dcerka, buď řemeslnická, nehodí se již pro muže, který nemá hodně peněz; ono poznalo hejno potřeb, bez nichž neví jak se obejít, ono baží po rozkoších velkého světa, a v těch jediné hledá svého štěstí, a jestliže jich užívati nemůže, cítí se nešťastno, a mnohdy k dosažení jich dopouští se nejhroznějších prostředků. Hlava jejich naplněna ostřížky nepotřebnými, srdce prázdná buňka, z níž med trubci vyssáli. — Chtějí býti královnami, ale úkol pracovnic se jim nelíbí.

Bohužel, že to smutná pravda, ale nejsou ony vinny, je to kletba hříchu, jehož muž se na ženě dopustil, zameziv jí cestu do chrámu Ducha svatého. Nevědomost ženina je ta Nemesis, která muže ustavičně v patách stíhá, půdu pod nohou mu podemílá, kdy se vznést chce k výši, olověná závaží na křídla mu přivěšuje, která budovy jeho boří; úrody v popel obrací. Nevědomost ženina je bič, jež muž sám na sebe upletl! Dokud si nebude žena vědoma svého vysokého postavení a úkolu, jež Bůh jí přiřkl, položiv do její ruky blaho veškeré budoucnosti: dotud muž na sypkém základě buduje. Žena musí býti povýšena na stolec panovnický vedle muže, ne aby soudila, ne aby trestala, ale jako anděl smírce mezi ním a světem. Do ruky ženiny dal Bůh palmu víry a pochodeň lásky, by je nesla před mužem, když kráčí do boje Ducha. Její pata potře hlavu nepřítele, do její ruky vložil Bůh moc, roztříštit modlu ješitnosti a na vysoký stánek, na nějž se ona povznesla, vyvýšit velebný obraz lásky, oné lásky, jež s kříže za nepřátele svoje prosí. Žena musí vrátiti lidstvu ztracený ráj, onu drahocennou perlu; dříve však musí vědět, že spočívá na dně vlastního srdce, tam že musí se pro ni ponořit!

Z Pohorské vesnice Boženy Němcové. Psáno r. 1855.

B) O mravech a ctnostech.

V mravích a ctnostech učeny mají býti dítky: a) Střídmostí, by zvykaly jen podle potřeby jíst a pít. b) Švárností, by v jídle, pítí a všelikým ošetřováním těla mravů dobrých užívati zvykaly. c) Šetrností k starším a pozoru na jejich činy, řeči i každé pohledění. d) Jdoucí odtud skutečné poslušnosti u představených, tak aby každému hlesnutí na poskoku býti uměly. e) Náramně potřebné učiti je pravdomluvnosti, by všechny jejich řeči bývaly, jakž Kristus poroučí, co jest, jest; co není, není; klamům pak a mluvení jinak než jest, aby opravdu ani žertem nezvykaly. f) Spravedlnosti ať se učí, na cizí věc nesahati, nebrati, nepřikrývati, na vzdoru nic nečiniti. g) Pracovitosti, zahálky pak utíkat. h) Učeny býti mají nejen mluvíti, ale i mlčeti, kde toho potřeba. i) Trpělivosti a ustupování své vůle mohou také přiučovány býti, tak aby hned z maličkosti, než se vášně ukořeni, vládnouti

sebou zvykaly. k) Ochotnost k službě starším pěkná jest mládeže ozdoba; proto také hned z dětinství cvičeny býti mají. l) Půjde zatím zdvořilost obyčejův, aby uměly vlídně se míti, pozdravovati, děkovati, ruky podávati, pokloniti se, dá-li se jim co, poděkovati. m) Avšak to aby nebylo drze, s nějakými plachými a divokými trhy, vážnosti také v gestích a povahách zevnitřních určeny býti mají, by sobě rozvážlivě, stydlivě a šetně ve všem počínati hleděly. (Ze spisů Komenského.)

* * *

V uplynulém roce ubytováno bylo v pensionátě 124 chovank.

Zdravotní stav chovank pensionátních byl v letošním roce dobrý. Chovankám doporučeno bruslení, koupání a plavání a za dozoru dam správkyň účastnil se tohoto tělesného výcviku značný počet chovank. Do pensionátu docházel denně ústavní lékař primář MUDr. Jaroslav Elgart a vyšetřoval zdravotní stav chovank.

Knihovna a čítarna pensionátní opatřena vybranými knihami a časopisy ze spolkové knihovny. Čítarna přístupna je chovankám pensionátním v neděli dopoledne za dozoru dámy správkyně. Mimo obvyklé denní vycházky byly pensionátní chovanky v létě s dámami správkyňami na četných vycházkách jiných, z nichž jako nejkrásnější uvádí se obě svatodušní cesty do Luhačovic a na Hodonínskou výstavu výtvarných umělců moravských.

Správa pensionátní svěřena dámám správkyňím. O důležitých zařízeních rokovalo se ve schůzích dozorčí rady pensionátní.

V loňském roce správním byly činny odbory: Odbor absolventek škol Vesniných, knihovní, národopisný, novinářský a referentský, podporovací a pořadatelský.

Pro knihovnu spolkovou odebírá Vesna časopisy: Květy, Rozhledy, Zlatou Prahu, Zvon, Ženský Svět, Ženské Listy, Ženský Obzor, Ženskou Revui, Nový Život, Časopis Matice moravské, Časopis mor. musea zem., slovenské časopisy Dennici a Hlas, Věstník Ústřední Matice Školské. Darem věnuje knihovně Klub českých turistů v Praze Časopis turistů. Knihy a časopisy věnovali knihovně: starostka spolku Vesny pí A. Koudelová a šk. rada p. Fr. Mareš.

Vyňato ze zprávy spolkové.

Katolický spolek českého učitelstva konal dne 28. prosince 1907 v Přerově výborovou schůzi, na níž usneseno: zříditi a řídit v rodišti J. A. Komenského v Nivnici jubilejní hospodářskou besídku, za pomoci vysoce důstojného monsignora Dra J. Kachnika, jenž svůj dům tomu účelu propůjčí. Usneseno dále vydati brožurku proti „Volné škole“; přistoupiti ku svazu katolických spolků učitelských v Rakousku; založiti agitační fond. Přijata na vědomí zpráva administrace „Vych. Listů“; rovněž zpráva redakční; usneseno vydati 1. číslo „Vych. Listů“ v dvojnásobném nákladu jako dosud a za účelem získání nových odběratelů. Přijato 12 nově se hlásících členů, mezi nimiž 10 učitelů, 2 kněží. S politováním vzato na

vědomí, jak poslední dobou opět členové spolku našeho bezdůvodně soustavně byli napadáni. Vyřizením různých záležitostí spolkových schůze skončena.

Katolické paedagogium. V „Našinci“ ve dvou člancích rozhodně a nadšeně hájí se myšlenka českého katolického ústavu pro vzdělání učitelů na Moravě. Je to myšlenka, na jejíž časovost a důležitost nejednou již poukazovali jsme i my. Poměry přímo nutí ku svépomoci na poli školském. O divčí dorost učitelský v duchu katolickém vychovávaný je postaráno. Stejně však důležité jest míti i mužský dorost katolický. Katolické paedagogium je dnes daleko důležitějším ústavem než chlapecké semináře. Kdyby možno bylo tyto ústavy proměnit v paedagogia, bylo by dobré věci mnohem lépe poslouženo. Stále se pomýšlí také na zřízení českého katolického gymnasia na Moravě. Myslíme, že mnohem účelnějším podnikem bylo by zřídit napřed katolický ústav učitelský.

Katolická universita ve Frýburku má v letoším zimním semestru 540 posluchačů — v posledním letním jich bylo 472. Řádných professorů je 50, mimořádných 52, z nichž jsou tři soukromí docenti. Co nejdříve má býti otevřena chybující lékařská fakulta.

Literatura.

Od stvoření do potopy. Biblické universitní extense. Napsal Dr. Al. Musil, professor bibl. stud. Starého zákona a východních jazyků na c. k. bohosl. fakultě v Olomouci. (Se schválením nejdůst. kníž. arcib. ordinariátu v Praze, dne 9. března 1905 č. 3247.) Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze. Cena 2 K. — Věhlasný učenec, svými cestami a výzkumy ve východních krajinách proslavený Dr. Al. Musil, podal v této své nové práci (176 str.), jež vyplňuje ve „Vzdělavací knihovně katolické“, pořádané vsdpp. kanovníky Dr. Ant. Podlahou a Dr. Jos. Tumpachem, XXXVI. — dva a dvacet rozprav, jež nazval universitními extensemi, poněvadž, jak poznamenává sám v úvodu, tím nejlépe vystižen jest jak jejich účel, tak i obsah; snažil se seznamovati širší obecnost se způsobem, jakým se dnes na katolických bohosloveckých fakultách světových universit přednáší o Písmu sv. Podklad jest tudíž vědecký, ale sloh prostonárodní, každému snadno srozumitelný, což věru při takovém předmětu není věcí snadnou! V rozpravách těchto slibuje slovný p. spisovatel pokračovati, by seznámeno bylo obecnostu pomenáhlou s nynějšími názory o dějinách a vzdělanosti končin, v nichž vzniklo Písmo sv., a tak nabylo většího zájmu pro tuto knihu — což ovšem dlužno jen schvalovati, zvláště když vlažnost a netečnost náboženská v jistých kruzích stále ještě stoupá, ba, namnoze v úplnou nevěru vyvěrá . . . Některé názory jako na př. v extensi: „Jak mohlo vzniknouti pohanstvo?“ jsou úplně nové, zvláštní, ale velice pravdě podobné. Doporučujeme tento výborný spis, upozorňujeme při té příležitosti poznovu na krásnou sbírku: „Vzdělavací knihovna katolická“, která již tolik pěkných spisů uveřejnila!

„Vychovatelské Listy“

vycházejí 20. každého měsíce, vyjma měsíce srpen a září.

Roční předplatné 6 K zasílá se administraci do Brna, Petrov č. 1. Za redakci odpovídá KAREL TIRÁY, katecheta v Ivančicích. - Týž přijímá všechny literární příspěvky. . . Administraci vede sl. Hedvika R u b r o v á, učitelka. . . Expedici obstarává knihtiskárna Ferd. Navrátila v Ivančicích. - Tamtéž se zasílají reklamace.

Všechny příspěvky se honorují.

Tiskem Ferd. Navrátila v Ivančicích.